МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

125 (3992). | Шоатта, 17 октябрь, 1964 шу. | Мах. 2 кап.

КПСС Центральни Комитета Пленумах бола хоам

Укх шера 14 октябре КПСС Центральни Комитета Пленум хилар.

КПСС ЦК Пленумо кхоачашдир къаваларцеи дика могаш ца хиларцеи дувзадена КПСС ЦК Хьалхарча секретара, КПСС ЦК Президиума члена, СССР Министрий Совета Председатела декхарех ше мукъавалийтара хьакъехьа Н. С. Хрущева дай декхар.

КПСС ЦК Пленумо КПСС ЦК Хьалхарча секретаралла хержар н. Л. И. Брежнев.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нов. А. Н. Косыгин СССР Министрий Совета Председателалла хьожавара хьакъехьа

СССР Министрий Совета Председателалла хьожавелла нов. Косыгин Алексей Николаевич, СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместителан декхарех из мукъа а ваьккха.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель А. МИКОЯН.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

МОСКВА, КРЕМЛЬ.
1964 ш. 15 октябрь.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нов. Н. С. Хрущев СССР Министрий Совета Председатела декхарех мукъавалийтарах

Къаваларцеи дика могаш ца хиларцеи дувзадена СССР Министрий Совета Председатела декхарех ше мукъавалийтара хьакъехьа нов. Никита Сергеевич Хрущева дай декхар кхоачашдолла.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель А. МИКОЯН.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

МОСКВА, КРЕМЛЬ.
1964 ш. 15 октябрь.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Укх шера 15 октябре СССР Лакхехьарча Совета Президиума заседани хилар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. А. И. Микоян председателан а деш.

СССР Министрий Совета Председатела хьакъехьарча дешнаш хьежар СССР Лакхехьарча Совета Президиум.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо кхоачашдир къаваларцеи дика могаш ца хиларцеи дувзадена СССР Министрий Совета Председатела декхарех мукъавалийтара хьакъехьа нов. Никита Сергеевич Хрущева дай декхар.

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо СССР Министрий Совета Председателалла хьожавелла нов. Алексей Николаевич Косыгин, СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместителан декхарех из мукъа а ваьккха.

Нов. Н. С. Хрущев СССР Министрий Совета Председатела декхарех мукъавалийтара хьакъехьа нов. А. Н. Косыгин СССР Министрий Совета Председателалла хьожавара хьакъехьа СССР Лакхехьарча Совета Президиумо теха Указаш СССР Лакхехьарча Совета Президиума членаша массара раьза а волуш тlечlагlйир.

СССР Министрий Совета Председателалла хьожаварца нов. А. Н. Косыгина чlагlо хоьуш баьккхар СССР Лакхехьарча Совета Президиума членаша.

Нов. А. Н. Косыгина шийх тешам боларах Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетан СССР Лакхехьарча Совета Президиуман тешам тlара баркал а аьлар, хlокха шийна тlадехка декхарш кхоачашдара дерриге низаш тlадерзадерга ше аьлна дош а делар.

Л. И. БРЕЖНЕВ
КПСС ЦК Хьалхара секретарь.

А. Н. КОСЫГИН
СССР Министрий Совета Председатель

КУБА РЕСПУБЛИКА ПРЕЗИДЕНТ—МОСКВЕ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумон Советски правительстван кхайкха доттагlчен визитаца 14 октябре Москве веная Куба Республика Президент, социалистически революце едини парте Къаман кулгалхдара секретарь новкъост Освальдо Дортикос Торрадо.

Кубайн Советски Союзен пачхьалкхений байракхашца хоьхкьча Внуковски аэродроме везача хьаша накъа бахабар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель А. И. Микоян, новкъостий Г. И. Воронов, Н. В. Подгорный, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитель Н. Г. Игнатов, СССР Министрий Совета Председатела заместитель Л. Ф. Ломако, кхыбараш.

Накъа бахараша бар Советски Союзера Куба Республика посол — Карлос Оливарес Санчес, кхыбола кхыча мехкашкара дипломаташ, журналисташ.

Аэровокзала хьалхашкахьарча ослгlоца хьалтеха доахк новкъостий Фидель Кастро, Освальдо Дортикос Торрадо, А. И. Микояна портреташ. Веза хьаша варца дувзадена сийлен ха оттадир, шиниа а мехка пачхьалкхений гимнаш локхар, кхайий салют йир.

Аэродроме доттагlал тlехь дlахьа мохорадалаш делар новкъосташа А. И. Микояна Освальдо Дортикосен.

• • •

14-ча октябре визитаца Кремле СССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель А. И. Микоян волча вахар Куба Республика Президент Освальдо Дортикос Торрадо.

А. И. Микоянаи О. Дортикосаи юкъе дег тlара, доттагlал тlехь къамаьл хилар.

(ТАСС).

КРЕМЛЕ ВІАШАГІКХЕТАР

15 октябре Кремле вlашагlкхийтар КПСС-ен Советски правительстван кулгалхой а Куба Республика Президент, социалистически революце Едини парте Къаман кулгалхдара секретарь новкъост Освальдо Дортикос Торрадо а. Президентаца вар Советски Союзера Куба Республика посол Карлос Оливарес Санчес.

Вlашагlкхетача юкъе дакъа лоацаш бар новкъостий Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин, А. И. Микоян, Н. В. Подгорный, Ю. В. Андропов. СССР кхыча мехкашцарча гlулакхий министр А. А. Громыко.

Доттагlал тlехь безаме вlашагlкхийтта уж боча хана дlа-хьа дагабаьлар шиниа а вагlенна хьаштдолча дуккхача дешнаша. Цу чlайлара кийцар Куба Республикаен Советски Союзан юкъера вежарашка ва гlулакхаш дlахо дегlахкхулаcен чlоагlдарен дешаш.

(ТАСС)

КУБА РЕСПУБЛИКА ПРЕЗИДЕНТА СИЙНА

15 октябре Йоккхача Кремлевски дворце Куба Республика Президента Освальдо Дортикос Торрадо сийна завтрак оттадир СССР Лакхехьарча Совета Президиумон СССР Правительствав.

Кубай Президентаца цхьана завтрака тlа бар цунна улувбаьна баьхкана нах, хlаьта шитта Советски Союзера Кубай посол Карлос Оливерес Санчес а посольства дипломатически болхлой а.

Советски оагlонгахьара завтраха тlа бар новкъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, А. И. Микоян, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов, К. Т. Мазуров, В. П. Мжаванадзе, Ю. В. Андропов, П. Н. Демичев, Л. Ф. Ильичев, В. И. Поляков, Б. Н. Пономарев, А. П. Рудаков, В. Н. Титов, А. Н. Шелепин, кхыбола пачхьалкхен деятелаш.

Доттагlал долаш, безаме, дег тlарча уйланца чакхдаьнна завтрак долча хана доттагlал тlехь къамаьлаш дир А. И. Микоянаи Освальдо Дортикосеи.

(ТАСС).

ДОАХАН.. КІА ДІАДИЙНАЧА КХАЙ ТІА

Баьццара кlуве тессача санна хетт Назьарен производствени управлени «Кавказ» яхача колхозе гурахьа дуккха кlа дlадийнача кхайнга. Цхьатарое хезо хьатlадаьннад 200—250 центнер тlара алат. Хьатlадоагlача шера дегиз хьунакьаргдарчоа таро да ешта хьатlадаьнна кlа. Тlаккха хатталу хlана дозадубьегl колхоза кулгалхоша хаитта рузкьа, ааьна

Из алат мерзо Редант налча нерта бlоста ула. Шертта да цу нерта бачача нахьа доахан, гlамаш, lурра нах тlаро уж дlаоралахкараа соагlа lулага дlахоахам дош доахам. Тlехьа хьошин саг ца хиларах дохдаш ше а цу кхай тlа дикх ул. lурра доаз сараьца бlарча lунаш доахаш кул цу «цlена» тlа. Доазача дукьаш, моцдача ока гlаттам дагъ ран, соагlа кагаш тlабеттам, морчаш кlалак ду цар кlа.

Доахаша чlоагlагlа а ду кlима гlамашна. Чlагlа шlаьхо цар шоаш тlалава меттиг. Масала, 13-ча октябре цу кхай тlа 20-нан соагlа бехаш бlарчи ше lуа гlамаци йоахкар.

Бахьа, цу гlуланхо вlалла овргцагlбальабац колхоза кулгалхой. Цу кхай тlа а объездчик а а хьхьа а ва.

«Кавказ» яхача колхоза мерадегаргдар-тоаш дlадийна кlа. Хьайбаша дош хеттар-м дехка за вай. Соага хьаж ма, колхоза кулгалхой?..

Б. АРЧАКОВ,
тха собкор.
М. Плиева сурт.

Вай республика кукхагlовзча беахамашка шерра къовсам лоаттабу доа ца дешаш сихагlа алат чуйина дакхара. Бахъа, ишта дац Назьарен производствени управлени «Ингушский» совхозе. Кастхаста кийслу шига хьажкlаш чуэдаш йола техника боах ца беш сеца латташ. Фотокорреспондента дашкача сурто къаьга хьахьокх из. Шин сахьат да сурта тlа шоана гу Кетоев Iусмана, Цечоев Росламбена, Гуноев Сулумбена, Килакхтоев Салмана хьажкlаш чуэца ши агрегат сеца латта.

Техника сеца латт совхозе кулгалхоша механизатораша автотранспорт ца хилийтар бахьан долаш. Цунна къаьстта бехке ва совхоза вертера агроном нов. Мартусевич.

ТАСС-а хоам

1964 шера 14-ча октябре «Космос-48» яха аргlанара Лаьттан искусствени спутник сигале хьахийтай Советски Союзе. Спутника тlа оттаьй 1962 шера 16 марте ТАСС-о хьакхайкаьча программага хьежжа космически арена тохкамаш де лаьрхlа йола lилман аппаратура.

Укх тlаймара параметраш а йолаш орбита тlа хьакхай спутник:

— юххьанца тобоакха ха — 89,4 минут;

— Лаьттан тlехен тlара гlаьнагlа яьннача хана (апогеера) — 295 километр;

— Лаьттан тlехен тlара гаргагlа йолча хана (перигеера) — 203 километр;

— орбита экватора тlехентахьа ластара са—65 градуси 04 минути.

Iилман аппаратурал совнагlа, спутника тlа я:

19.996 мегагерца частотах болх беш йола радиопередатчик;

орбита элементаш вийса истаргйола радиосистема;

приборашех Iилман аппаратурох беча балха хьакъехьара ханнеш Лаьттан тlа lочутергйола радиотелеметрически система.

Спутника тlа оттаь аппаратуро боаранагlа болх беш я. lочуха хоаш къоастадеш я координационно-вычислительни центр.

ЭРСИЙ СИЙЛАХЬ-ВОККХА ПОЭТ

МОСКВА, 15 октябрь. (ТАСС-е КОРР.). Москва — онlа бовам Лермонтова дlабенна, сийлахь-воккхача поэта 150 шу дизара хетаддь юбилейна шlейн хулаш йола центр а хиина дlаоттий горад. Цу дошна шийсьа торжествени заседани хилар таллан ССР Союза Доакхача театре.

Президиума истола хьалкашка — писателаш, Iилмахой, общественни деятелаш искусствий деятелаш, кхыча мехкашкара хьаший.

«Лермонтова хьалъельара дош» аха къамаьл дир Еррагсовоние юбилейни комитета председатела Н. Грибачева.

Торжествени собране къамаьлаш дир вежарашка йолча республикай писателаша, доазол дехьарча мехкий оакалаша.

Сайрене lойийшар Деррагдунен Машара Совета телеграмма. Дунен культура гонзах я, боах цу тlа, М. Ю. Лермонтова творчество, цунах йола память еза я машари паргlатон бахьан долаш къовсам мел лоаттабераьта.

Собране бар новкъостий Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Л. Н. Ефремов, Л. Ф. Ильичев.

ТУРПАЛАШ ЮХА А КОСМОДРОМЕ

Ераш ба уж турпалаш. Сийна куртташ а юхаш бола уж тхона хьатlабоагlа. Прожекторий аlашараша сийрдаьккхай хьинар доль, елавина, мраз дола йовхьамаш.

Иштта бокаш бlаргабайра тхона уж старт хилале масеха сахьат хьалхагlа. Турпаланта довза бакхар дукха сихагlа тlакхача гlертам долх тхо.

Аэродроме ба Пачхьалкхен комиссе членаш, ракетчикаш — ракетен кемен сигалдаха кийчдеш хинна вагий нах, связисташ, космонавташ Юрий Гагарин, Андриян Николаев, «Восхода» экипажа дублераш, хlаьта иштта, хиланза баргбоацаш бола кинооператораш, фотокорреспонден[illegible]

— Новкъост Пачхьалкхен комиссе председатель! — рапорт лу Комаров Владимира. — Сигал дахара программа йиза кхоачашъяьй.

Массане а тlоараш тех. Цул тlехьагlа, накъа баьхкараша маралаьа боахкар космонавташ.

...Тlехьагlа тхо тlакхийделар Пачхьалкхен комиссе председатела. Хlаьта тха чlоагlа безам бар сигал бахара итогех цу воккхача инженера фу хет ха.

Ер да цо даь къамаьл:

— Чlоагlа гlадлахад тха, Комаров Владимира кулгалдеча «Восхода» экипажо ший программа йиза кхоачашъяь. Белгалдаккха безам ба, космически кема этара хьалхарча пассажирана — Iилманхочо Феоктистов Константиние медика Егоров Борисе геттара доархlамерг Iилман материал гулъяь хилар. Хlанзарчоа лоацца цунна дух тlа даькар тхо цар. Кастта Пачхьалкхен комиссе заседани хургья, цига хозаргья вайна космосе гlолла цар 24 сахьата баьча накъах йола йиза отчет.

Аьттув болаш хилар из шиь — хlаьта из массе тайпа Iилма-техкама институтий, конструкторий бюро коллективай, инженерие идеяш ракетаноситель а космически кема а хьадарна хьакъале кхоачашъьча lалаьмато дукхача болхлой коллективай толам а ба.

Масеха сахьат даьнача гlолла Пачхьалкхен комиссе заседани хилар космодроме. Чlоагlа раьза хиина тlакийцар экипажа членаша аь доклад.

Делкъел тlехьагlа цlаькха а турпалашца вlашагlкхетам моттиг кийчьелар тха. 12-ча октябре «Восход» яха кема космосе дахача стартови майдан тlа гулбелар из тамашийна кема сигаладахийта кийчдьараш, из Лаьтта десача хана цунна вагьа баьхкараш.

Сибаташта меттахьа баьнабац космонавташ! Хьинар долаш, дегаш гlоздаьнна ба уж, иштта мара кхоабац уж шоашка хетта моарадалаш ихалерзале.

Укхаза, космодроме, хьакхеллача стихотворене тlа укх тайшара мугlарч а да:

Хоза ба космодром
оалаш бола вай моххь,
Укхазара хlадоваденнад
планеташка долха лаьхъаш...

Юха а сатем оттар космодроме. Къамаьлаш ду космонавташа. Баркал оалаш да цар хьалхара дешаш. Из да укхаза шоашта юха мел барашта а, шоашта гайна мел бараштта а цар дег тlара сала баркал.

Баркал шоана, доттагlий-ракетчикаш, баркал хиндa болхлоашта, инженерашта, дег тlара баркал да хьамсарча Коммунистически партийна. Кхы а сигалдаха кийча да тхо.

А. РОМАНОВ,
(ТАСС-а спец. корр.).
Космодром «Байконур»
14 октябрь.

«Восход» яхача космически кема экипаж Ленина портрет долаш космодроме. Аьрдехьара аьттехьа: Iилман болхло Константин Петрович Феоктистов, кема командир инженер-полковник Владимир Михайлович Комаров, лор Борис Борисович Егоров.
А. Романова сурт. ТАСС фотохроника.

ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

«Скотооткорм» яхача Нохч-Гlалгlай треста чуйоагlача «Алханчуртский» яхача откормочни совхоза коллективо, КПСС XXII-ча съезда, КПСС ЦК декабрьски февральски Пленумий исторически решенеш кхоачаш а еш, хавал хьалха, укх шера кlе бетта кхоачашъяьй дула совнагlа тlакхетийтарен из дохкарен шера план.

Масала, шера планах тlакхетийта дезар 8100 центнер долча метте, 9 бетта тlакхетийта дулх 8363 центнер да, е шера план кхоачашъяьй 103,3 процент.

Совнагlа тlакхетийта дулх пачхьалкхенга доххара шера план 6700 центнер йолча метте, дехкар 8000 центнер да, хlаьта из 120,9 процент хул планаца кийсдича.

Шера планах бе безаш бола пайда 176.000 сом долча метте, хьабаьнна пайда 450.000 сом да, вешта аьлча шера пайда бара план укх шера 9 бетта 256 процент кхоачашъяьй.

Вlаштта массехк шера шоай декхараш кхоачаш а тlехкхоачаш а деш хьабоагlа совхоза хьайбаш лелдераш совнагlа дулх тlакхетийтара а из пачхьалкхента дохкра а гlулакха.

Тlадетталуш дола дулх тlа-тlа дуккхагlа совлоахеш а, масала, хьайоккхача продукцета дlадодар дохдар, цхьан центнера лоархlаш из акхар, цхьан бежана лоархlаш денненбийсанен дулх тlакхетийтар санна дола дикала хьоххамаш тоадеш а хьайоагlа совхоз.

Хьакхий дулха цхьа центнер аккхарга дlадоллача доакъарийн кхьдарийн цкож бар а хьурмат дар а бахьан долаш 9 бетта дlадахийтар 52 соми 20 кепиги мара хиланзар, планах декийта 'лаьрхlа хинnар 64 сома 40 кепиги долча метте.

Цхьа центнер хьаккий дулх даккхарга дlабода мах 12 соми 20 кепиги довбар бахьан долаш кхы тlа а цlена пайда 72000 сом хилар совхоза.

Укх шера дика тоадение доахан дохк совхозо пачхьалкхенга, вешта аьлча, хьакхарч ярстар 70 — 80 процент долаш, доахан—60—65 процент. Алкха доадая дуккагlа дорстадарах 75 эзар сом совгlа пайда хилар совхоза.

Болх рентабельни хилийтар дулъа совхоза партийно-профсоюзни организацеи дирекцеи экономи бахьан долаш къовсам лоаттабергболаш социалистически ях йоаржайр коллективана юкъе.

Совнагlа дулх тlакхетийтарен из пачхьалкхенга доххарен план кхоачаш а тlехкхоачаш а ера гlулакха са а хаоттама хьалаш а из къовсаш дика къадьийгад совхоза коллектив.

Цу гlулакхо хиндахьа а дика а масса тайпара доакъарий кийчдир. Хlана массехк шу да совхозе ше кийчдаьча доакъарий чотах дулх доаха.

Белгалдоалаш гlулакх да, доахана пергlатта силос йоли юлургйолаш гонахьа решеткаш-кормушкаш оттаьчча, доахан кхоабача базашка силос лаьттах акхаш йола дlаустташ хилар. Гlожеи мошеи доакъараш кийчдара механизировани отрядаш вlашагlъехкай.

Воахамо рентабельно болх бара цул кlеффектива лоархlам болаш хилийзар совхоза болхлойн гlулакхерча наьшк материальни безам сомбаккъар а. Масала, пlекхла а моттиг хинимаш болхлоштl алаш тlаьдаьнкха. Хан-ханиадьа, хlара бетта бетта планал совгlа дулх тlадеттадалийтарах 10 процент преми за хьайбай боахамерча болхлоша.

9 бетта лаьттача социалистически яхе котало кьекхай коммунист нов. Д. У. Хамстхоева парте латтача «Калинина» яхача хьакхарч кхоабача база коллективо: бригадира Е. Елиас, вететехника нов. С. У. Баркинхоева. Шера планах тlакхетийта лаьрхlа хинnар 2520 центнер йолча метте, бокъонца тlакхетийтар 3060 центнер дулха а, вешта аьлча 121,5 процент кхоачашъяьй дулх тlакхетийтара план. Дикагlа болча свинаркаи а Уродова, Мирошниченко, Лысенко, Дурындина, Бондарева, Онучина, кхыбараш. Цар хlара хьайбанна дlара бетта тlаеттадолийт 700 — 750 грамма дулха, планах лаьрхlа хинnар 490 грамм йолча метте.

Ший тороний вlаьхха лоархlам а ба, совхоза коллектив дош деннад ер шу чеккдалалехьа кхы тlа а 300 тонн совнагlа дулх тlакхетийта а пачхьалкхенга 260 тонн йолха а, шера 600 эзар сома пайда бе а аьнна.

Б. АХИЛЬГОВ,
«Алханчуртский» совхоза партбюро секретарь.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АНСАМБЛЬ МОСКВЕ

Массехк де да вай Нохч-Гlалгlай иллеи хелхари ансамбль вай Даьхен столица Москвеи къахьехалхошта концерташ уттадеш бола. Москвичойта бокха силоlаш хул вай артисташа деча Нохч-Гlалгlай, Кавказа, кхыбола халкхарех, иллех, оарех.

11 октябре ансамбло концерт оттадир Советски Эскара Центральни Цlагlа. Дукха нах гулбенналбар цунга хьажа. Зрителаша дика тlоайцар артисташа оттаь Советски Союза Турпалаз Нурадилов Ханпашах бола вокально-хореографически композици.

Сихача хелхараша шоанта тlаlа зрителий теркам. Цкъаза белаш, цкъаза дlола лаьтам, чакхдоал концерта шоллагlа дакъа. Гулбеннараша къаьстта дукха езаелар Махмадов Султанеи Барахоев Мустафайи выступленеш. Чlоагlа тlоараш деттар, юха а юха а сцена тlа бехар.

Концерт дlахедоалаш ура а айтта тlоараш тохарца боккха мах бар москвичаша шоашта бахча сакъердама.

Оаха, Москве дешаш долча студенташа, доккха дара тхоай мехкахоех, цар дика оттадаьча концерта дош гlоздоахар.

С. МУТАЛИЕВ,
Ломоносова цlерахча Москвеси Пачхьалкхен университета студент.

СЕНЬХУА АГЕНТСТВА ХОАМ

ПЕКИН, 16 октябрь. (ТАСС). Сеньхуа агентства хоам бу:

1964 шера, 16 октябре 15 сахьат даьча (пекиниски хана) Китая малхбузен районе атомни бомба эккхийтай.

ТIЕХЬАДИСАЧА ГIУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА

ХIАНЗАРЧА ИСЛАМА КЕРТТЕРА БЕЛГАЛОНАШ

13 йиъ шу хьалхаlа а санна, хlанзарча ислама дарде улл «дьялагара Iочуделла книжка» — Къорlа. Ислама законоположенена яхачох, цуй догман зlавха е хуьна бокъо яц цхьанне а. Хlаьта а, бусалба ды делабечар хlана бокъонца зlадвах къорlа тlа оттадаь дуккха хlаман. Уж тайна вlашдухьал дола гlулакхаш ислама чуьх хила тарлуш за. хlана аьлча ислам хьехаран хlана къаденна суран — къорlа етихаш Iилманна карагlаьнарашна, социалистически бакъдаташна фу даь дуьзлора ца хоьш шоаш биедчул тlехьагlа вlалхарбоаза нийса ца корабоагlаш хьуна.

Малагlча оагlорахьа модернизаци еш латт ислама? Хlанзарча бусалба дынах йоахка эггара белгалагlа йола оагlонаш малагlаш я?

Эггара хьалхара белгало — дынах тешарашта хьалханна шовах «коммунизмага тlехьалаттарашт» хотийта гlертаж цьамальлаш дар.

Укх тайпара я дына дий уйлаш: Мухьаммад хьалха латташ хинна Iарбий шеай хана дьутан тlа дьалагара Iаьдал оттаде гlийотаб, цхьабакъда, техника низ ясала хилар бахьан долаш вlаштlехьдаьнидац цар из.

Тешаме коммунизми ислами вlашагlтоха йиш я вайга—ишта ба бусалба дына зазша беш бола сондам.

Коммунизм хьалъара гlулакха новкъостад де гlертнига, хlама кхоллаш йола цуи пафос дынах тешарий дегашка йоссае гlертнига вlалха а дац цун маlан. Уххаза керттердар — из беркатера гlирс хьалбеча деина дакъа долаш, коммунистически общество хьалъяра гlулакх котдаргхиларах тlа-тlа дуккхагlа тешаш волча сага сакхетамна цхьан тайпара бусалба ды тарбе гlертар.

Цу тайпарча къамальлаша тешал ду, советски наха юкъера коммунизма идеий влахаии цы делабераш теркал ца йича ца боалаш, сенлара чlоагlа хилара.

Хlана дынах тешаш болча дуккагlа баранга тlаьтlа дикагlа гучалуллаш латт коммунизмага бода вай мохк исламах а кхыча дынех а юхдексарашка тербала йиш йолаш ца хилар. Цудухьа, дынах тешараш, ды хьехараша дувцачунга ла ца а дугlаш, цlенбаь харцбеш ды хlа а кхувсаш, атеизма позицеш тlа утташ латт.

Шоллагlа йола белгало — Iилмаи цхьана тешургдиога хьаьхьна гlертар.

Дына зазша зуьи, шой маlанга дилача исламах дола «бакъдараш» зуьна дезаш за Iилма. Яхаш. Довкха хlама Iилмана хlара карагl массаза доал, из даьлгара ца яхаш ба дына зай. Масала, Вселенни буххбоагlаш хиларах йолча Iилмаш поле жене, царна хетачох, бакъбу даим хlамаш кхелла йиш йолаш волча аллахlа низ. Дына зазша, яхачох, Iилмо гучадаьккхача цхьанна а хlамага бусалба ды харцбуургбац. хlана аьлча Iилмаи исламеи нетиш тайп-тайпарча нохъаш тlа а латтиташ. Iалмали Iилмали тlех хиларах, бусалба ды «енетилаш» лавхехьа а оаландаь.

Кагирхой кхобрах йола тайп-тайпара уйлаш йоашхача хана дына зазша капитализм а цуй мораль а харцъю. коммунистически морала зукхагlа лоавхlам бу, ислама морала эггара гаргагlа яр из хиларах тарра.

Сага «сатеду» моаш, сэггара толашагlа» йола нравственность дет чу южаю кагирхонта, «чlоагlбенна шариlата дезаш» бахьан долаш, кхалнахьа маlача наха нийсса бокъонаш хилийтар духьа къовсам доаттабу шоаш яхаш дуккагlа дукха тезаш ба хlана бусалба ды делабераш.

Маддарра дьача, бокъонна гуманистически нравственноста уйланца нах хьалхебелга тардала йиш йолаш зай сар Iотеlабарна шой низах ца тешаш хиларна. шой моральни гlулакхаш ца чакхдоахача хана зы ца догмаех бlубенна хиларца.

Шарнlата наькъаца саг йоалавр тешамегlен талашагlен из яхаш. дына дальна дуцаш дола хабараш чакхдалланца демагогични за. Кхалсаг дордхlаргйоаза гlулакхаш да не зама дарде дийшараш, дукха йlаьш шераш хьалхагlа дена бусалба дын идеологе еррганча уйлашца чlоагlа хоттаенна хьайоагlа из хард уйла, хlаьта шин духьа дийшадар аьлна дlайоае йиш йолаш а яц.

Дына дай цlакхна а духьал хинна а бац, е хlана а бац реакционни Iаьдалашта — уздон дахара, дукха истий лелабара, къытарашта. Хоаш за, уздох кхалсаг йийца вахина къонаха, шариlата Iаьдалагlа, цун на доал дер а хиле вlаотташ хилар.

Кхоалагlа йола белгало — «бусалба нах вежарий ба», «бусалба нах безаш хила», «бусалба ...волча сага бала болаш хоьш» яха дозунгаш кхайкадар.

Уж лозунгаш харц а да, зеlне а за. Ислама идеологаша кхайкабеш бола «бусалба вахацера безам», цар мел чlоагlа хlилла делайойя а, къахьегамхой хьаьташта дукъал деш къамальлаш ду. Шахетаве а сенна гlертаргва, «бусалба вахацара безам», «Мухьаммада уматах мел волча сега бала хила» яхаш деш дола тlахьехамаш моттийта зеш хиларах, цу тайпара «бала болаш» хилара гlийй мохкаделен гlайгlен мара зенна хlама ца хиларах.

Хоьш за, масала, граждански тlом дьеччача шерашка Нури-паша. Баьыйбей яьхача турецки агенташа а хlаьта иштта Кавказерча дёзхарой моастагlий хиннача Гоцинский Нажмутдина. Салтынский Узун-Хьажас, кхьчар а «бусалба нахьа бала болаш дел моаш» яхаш йахьан а доахаш, шоай контреволюционни отрядашта юкъекхуьлар Iехабаь лоамарой, коммунистех, вежарашха долча эрсий халкъах. Советски Iаьдалах летабора уж. Цу тайпара лозунгаш а кхайкадеш, шайхашеи моллашеи граждански тlом дьеттача хана. Нохч-Гlалгlай мехка Советски Iаьдал оттадеча хана казакех летабора нохчий, гlалгlаей летабора уж. Гlорбаьнна болча революционерашка Шерипов Асланбекеи, Ахриев Гlапуреи масре вагlоратьара гучадоахар шайхий, моллай, кулаций, хьал дарий, Дениkина чуьдьттача йуй тайна балхаш «Вай революци, — яьхал А. Шерипова, — экономически гlулакха дьеттан хьакъехьарча дена тlа латташ хина еза. хlаьта политически гlулакх — шайхийн моллайн институтана доаттабеча къовсам тlа».

Цхьабакъда, дына даьна хьехамаш империалистанта мара аьттув безаш дацар. хlана аьлча цхьан къамах аьнна антогонистически классаш «берта боахаe» йиш хиларах йола иллюзеш йоаржайора цар, новкъостал ду къахьегамхой сакхетам бадьберзабара, социализми демократеи моастагlашнара гоал мелъара.

Хlана шой даьхен бокъонна вола патриот хила йиш яц халкъ меттел, сийлахь-доккха эрсий халкъ а, хlаьта иштта вай мехка кхыдола халкъаш а дукха дезаш хиича мара. СССР халкъий вежарашха болча дезала юкъера эрсий халкъа лоархlам боккхагlа хилар историческа вlаштlехьдаьнначa, объективни хьалех кхетаде дезаш за. хlана аьлча, дерригача халкъашта керте латтар эрсий халкъ къадаш шоай лоlамен социальни царгlато йолаш хинйтар дуьха цар цхьана доаттабьеча къовсаме. Зама новкъостал дьаьнарна, хоалатболлаш цхьаьна дакъа дьацар по СССР халкъаш Iазапаш эксплуататорех вlалхардоахача. Советски Iаьдал оттадеча, социализм хьалъеча. хlаьта хlана ца да коммунизм хьалъеча хьалхуе шийга болла къам.

«Бусалба дынах йолча халкъаца безам хилара» империалистий аьттув болаш да. хlана аьлча, СССР халкъаш эгlаде. халкъий доттагlал талхаде гlерташ да цар делатов. «Бусалба вахацара безам» — Махкбуззехьара доагlаш лоттиг за. халкъашта юкъе моастагlал дехкаш болча колонизаторий лоруш за. Укх тlеххьарча шерашка монополисташа Iаьльмате чlоагlа «йодкхо» ю бусалба нахьа. Дьнагахьарча гераз меттел исламах. белгали аьлча ца нигламислад, пайда а эцаш, бусалба нахьа мехкашка СПА. Англи. Франце, протестовар оттае а цох бокъонга шоай колониеш е а гlерт ... .

Йиълагlчча ... белгало — ... .

Бусалба ды хьехараша цlаккха а яьхадац къамаш шоай лоlамера соиз. цхьан къамайна моссанга низ йайтаргбоаца соиз. В. И. Ленина хьнйххача тайпара, бизал тешаш юкъе латташ. цlена вежарашка йола къоагlа, вlаши барт болаш хула далар.

Юкъ-юкъе хlана а гучалеш националистически пережиткаш. дына берте хиттараш уж сонйоахаш хьалдоапаш ба. цхьабакъда, цар цlаккха а деза а дьеи. хlана а делаш къамаш айхха масе оагlорахьарен гаргадоалаяра политика. хlана аьнна, цу тайпара политика ислача хьехама духьаза я. Наlаха санна ислама националистически тенденцеита духьала хьадзя къовсам доаттабеш за хуле. цхьайелча къадий республикашка, атагаз тьалла, атеистически болаш халкъий доттагlалах ер йола пропагандеш дезаш латтача моттигашка, цхьайола националистически элементаш гучаяьа тарлу.

Хlанзарча хьалашка латтошна къовсам доатгабе йиш яц национализма белгалонашта духьала. коммунизм хьалъяра новкъараде еш долча къаьнарча гlулакхашеи оалахаштеи духьала. цхьан халкъ исламах реакционни идеологена духьала къовсам ца а доаттабеш.

Социалистически интернационализма уйланца къахьегамхой хьалхебара, националаннах пхедиса во гlулакхаш цlенидь дlададара. ислама идеологе бахача наха еш йола ... вlаьшехьа хlанз да Бьалбагета Кавказе вlашагlиехкаш дола районий, районий юкъара, республикай юкъара доттагlлен цlейш. Районий юкъара цlейш хилар Урус-Мартанеи Ножай-Юртеи районашка. Ачхой-Мартане цlей дезача дикхьа лоадам бар Сунжевски, Урус-Мартана, Первомайски районашка баха нах. республика кхьча районашкара ... хьалхьий. Ножай-Юрта хинна доттагlлен цlей дезача дакхьа лоадам. Нохч-Гlалгlайчен районеш соагlа, лоаладахара Дагестански АССР районаш а яр.

Халкъий доттагlлени социалистически интернационализма идеологе машао бац реакционни традицеш хьалдоаттаеш. белгала аьлча, цхьан къамаш е народноста культура кхьча къамаш е народноста культурана духьалъикка. СССР-а юкъе доагlача дерригача къамех хьалхле шийга болаш дола къах хилараш тарра эрсий къамаш лоархlам лохбе гlерташ болча исламаца. Цу цхьан санна халкъий доттагlал кхайкаеш йолча марксистско-ленински идеологе хьалха къовсам доаттабе интернационализмана духьала, ... а бокъехьа ... из яле а. Пайте вlашех хьалха хойдаь дакхача халкъий терка ... тайпана гlулакхаш ... .

Вай бухь болла коммунизмага дахара низ сенах латте аьлча, из латт вай ерригача республикашна. вай мехка дахача дерригача халкъашна вlаши гlо-новкъостал дарах, шоайла барт-цхьоагlо йолаш уж хиларах.

Исламага доаттабу идейни къовсам, моллагlча кхьча дына доатта бе къовсам а санна, Iилман идеологически зоаламца духьа доаттабеш ба. Исламах юкъейесса ... сакхетам чура ... уйлаш ... Iилман-атеистически пропаганда еш ца хилча дlавицаш. Дынах тешаш баламга юкъе вай еш йола пропаганда ... а керта болаш а хила ... . Уйнах шедерса ... гlалгlедаьна ... тlа гlертта доаттабеш бола идейни къовсам — из керттера дакъа да къахьегамхоnта коммунистически ... .

Т. АХМАТХАНОВА.

КПСС Нохч-Гlалгlай обкома политпросвещеништа Цlен заведующе заместитель.

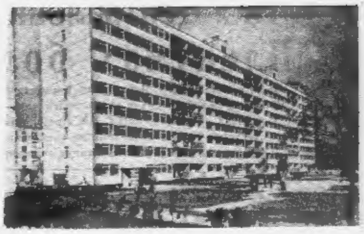

МОСКВА. Ново-Черемушкахарча 10-ча квартале хьалдаьд цхьаькха а нах чубаха экспериментальни цlа — № 6а йола корпус. Цу цlа вlаштlардаьча каркасопанельни цlен пенаш гlоргlача, доалаьча кизга Iоакъаца тlера дlакъайла да, хlаьта из хьалдаьд архитекторий Г. П. Павлова, М. М. Бушканеца, инженер-конструктор Г. Я. Чернобыльске проектах. Хlаране шишша, кхоккха цlа а долаш 176 квартира я цун. Пачхьалкхен комиссе тlеэцна мога а даь дlайицар из цlа.

Дуккха а нах чубаха цlенош хьалдеча Ногатине хьалдергда цу тайпара 29 цlа. Уж хьалде доладаьд хlанзле а.

Сурта тlа: нах чубаха цlа.

Н. Грановске сурт.
ТАСС фотохроника.

НОВАТОРИЙ КОНФЕРЕНЦИ

Укх деношка Нохч-Гlалгlайчен предприятей новаторий конференци хилар город Грозне Ленина цlерахча культура Двореце. «Республикерча предприятешкарча технически прогрессахи профсоюзий декхареш» яха доклад йир Нохч-Гlалгlай облсовпрофа секретара вов. Селицке.

Докладчика белгалдаьккхар производства технически боарам лакхбара, комплексни механизаци яра, дикагlйола технологи бахьа юкъеяхьара рационализаторийи, новаторийи, изобретателийи новкъостали промышленни предприятешка, гlишлош еча, транспорте дукха балхаш даь хилар. Укх шера вай республикерча предприятей балха юкъейихьай 7 эзар рационализаторски предложени, цар пачхьалкхена баь пайда 3,5 миллион сом ахча за. Къаьстта боккха пайда луш предложенеш балха юкъехихьай мехкаьтта доаккхача бурув тохача, кхычашка.

Сихагlа бурув тохара ин. Зорнине, Ерешенкос, Бородинке кулгалдеча бригадий дикагlйолча балха опытах пайда а эцаш къахьегарах мехкаьттахой тора хилар вlоарга скважинаш 82—84 процент сихагlа йистехьа. Цу гlулакхо вlаштlехьдалийтар сихагlа керда скважинаш болх бе дlайолаялийта.

Докладчика чlоагlа белгалдаьккхар кхы а дикагlа толамаш даха торо хилар. Цу даькъе дика къахьега деза резервах тороехи бизза пайда эцара. Шерра-шера 23 процент рационализаторски предложенеш промышленносте пайда ца эцаш юс, хlаьта гlишлош еча, ерзача промышленносте, юртбоахане кхы воlа дед рационализаторски предложенех пайда эцара болх.

Республикерча 40 предприяте вlашагlьехка я новаторий советаш. цар мутlарч шердара дика къахьега деза. Конструкторски бюрошца айхха бувзам болаш болх бе беза новаторий ... .

Пренешка къамаьл даьча «Сунжанефта» НПУ рационализаци яра волча инженера вов. Вершовске, «Красный молот» яхача завода профсоюза заводской комитета председателя вов. Махалине, Нохч-Гlалгlай Iилман-технически пропаганда цlен директора вов. Белиева, кхычар критика йир рационализаторски предложенеш балха юкъехахьар тlехьатеттача цхьацхайолча объединенешта. Царех я мехкдаьтта доаккхачеи газови промышленностеи объединени, цо чlоагlа ледара лелабу из болх. Къамальлаш даьраша белгалдаьккхар цхьан предприяте балха юкъелихьа дердадар кхыча предприятешка довзаш ца хилар. Из болх дика тоабе декхарийла я республикански новаторий совет.

Духхьашка хиннача республикански новаторий конференце новаторий совета президиум хержар. Цу чу воъда 21 новатор.

Совета президиумо вlашагlйоххан я секцеш: мехкдаьтта чакхдоаккхарий химикийи, металлообработчикий, энергетикий, бурув деттарий, гlишлоний, кхыраш. Хlана цар шоай болх толамца дlахьортба.

ТОАБЕ КХАЛНАХА ЮКЪЕ БУ БОЛХ

Вай къонача кхалнахьа вахаре Iалаьмате боккха лоархlам болаш я юрташкара кхалнахьа советаши комсомола комитеташкара къонача кхалнаха юкъерча балха комиссеши. Тха комиссеи 15 саг чувоагlаш я. Цунна чубоагlа хьехархой, лораш, культпросветучреждений болхлой, кхыбараш. Каст-каста заседанеш я, кварталех бе беза че балха план уттаю, из план кхочашъярга хьеж комиссеи. 71 саг чувоагlаш йола лекторски группа я комсомола комитете, цу юкъе болхаш ба кхалнахьа комиссе членаш а. Уж каст-каста бlаргаго йиш я бригадашка, звенношка, хьашкарча станашка, шурий-товарни фермашка, кхыча общественни моттигашка. Масала, дукха ха йоацаш лоадхlаме конференци йир Шаьлара быткомбината кирпишкаш еча заводе: «Дезала юкъе барт бара новкъостал дой-те дьно?» яхача темах. Кхалнаха чlоагlа уйла тlайохийташ лахийтlар Месмедова Ревидас, Джамалханоза Зулана, кхьчар даьча къамальлашка. Шалхача земан дударера гlулакхаш хьалдоаттадезаш нах тувлабеш хиларах вьаца вгlалонца дийцар кхалнаха.

Боккхача бевзаша чакхдаьхар кхалнаха комиссе членаш «Ассиновский» яхача совхоза цхьоагlча отделене тхьайна делаеча бригаде. «Джалка» совхоза шоллагlча отделенен цун шурий-товарни фермен, иштта цу совхоза кхоалагlча отделенен даь къамальлаш. Мехкараша боккхача безамца тlаийбу кхалнахьа комиссе членаш. чlоагlа уйла тlахийта лаьуегl цар къамальлашка. Цу тайпара массехаза вlашагlехийтеучу тlехьагlа гуш кар из гlулакх мехкарашта дукха дезаш цунга уж хьежаш хилар. Цул тlехьагlа «Джалка» совхоза шоллагlча отделенера бархlи кхоалагlча отделенера эпоlкlи доарка, цу совхоза шоллагlча отделене баьна дараш делачеча бригадера 14 йоlи комсомоле яхар. Лекционни пропаганда гlулакхаш лелаяьь ца Iеш тха кхалнахьен мехкарийи вежа юкъерча дешашка а хьеж кхалнахьа комиссеи.

Цкъа, райцерча Серкен-Юрта кхеза йола 3 йоlи маьзе низагlа дlаяла гlерт аьна хоаи кхлар тоьза: Жо...ова Майси, Магометова Саиита, Дасаева Шайман. Цу юрта тьа я вахьха юрта кхалнахьа совета председатель йолча Хадиева Санеца мехкарий бахача цlагlа чуданар тхе. Оаха къамаьл дир мехкарашца, цар дашшуа беанидка, массехаза даха дийзар цига. бакъда, тlеххьара а тхога чутаю а йолаш вlаш хьдар гlулакх. цlагlа бнеар мехкарий. Уж тайпа гlулакхаш кlезига дац ухан ... .

Хlанз сайенйнарча школе дешаш ба «Шалинский» совхоза кхоалагlча отделенера доарка Ибрагимова Малкан, Покчева Тумиша. «Джалка» совхоза цхьоалагlча отделенера, Iелсий ледяну Цакашена Пиха, дукха кхыбараш. Укх шера тхоччига тракторист курсашка дешаш хуогlа 28 нохчий йоl.

Дына духьаларча тешаех вьаца къамальлаш ду тха дуккхача мехкараша. моттигерча радио чу гlолла «Ды—кхалсага къизагlа йола моастагlа» аьнна Лечильханова Малкана, «Медицина кхелча нахаца доаттабу къовсам» аьнна Лечиева Зинас, «Цlагlа берашта атеистически кхетам бу лар» аьнна Ахматовас, кхьчар даь къамальлаш чlоагlа уйла тlайодаш дар.

Кхуви боагlача мехкарашта кхетам баларе доккха новкъостал ду нохчий кхалнаха лакхlа болча политграмота кружокашца. Уж тайна кружок 40 яр совхоза, хlаьта укх шера — 50 совгlа.

Кхалнах художественни самодеятельноста юкъедоаш чlоагlа къахьега дийзар кхалнахьа комиссе членаш. Хlана ду гlулакхна цхьадола толамаш да тха. Хlаьта 6-ча республикански художественни самодеятельносте къахьега теттара дика кийчала а дерхl оаха. Шлаштaglа а ехаш болх беш я къонача творчески объединени — ТОЮ. Уххаза бокъох ца декъа ... цхьабарий цlераш яха йоа сона. Масала Эсенбаев Зайнди, Готовская Оли, Магомаев Мовлади, Буцаева Тумиша, кхыбараш. Керда прамадеш гучаяьа хlара «... чарча заседание. хlаьта ду гlетта шеддун латт тха объединени.

3000 саг чулаьш йола 600 цlагlара лекторий вlашагlлелаэй районе. Царех дуккагlлараш кхалнах ба.

С. ПАЙХАЕВА.

Пайдане семинар

Республика колхозий профсоюзаш а боахама а актив Iохаира октябрь бетта массанахьа семинараш а Нохч-Гlалгlай обсовпрофа ... .

Актива юкъе ба профсоюзни комитетий председателаш, колхозий председателаш, бокхагlа бола бухгалтераш, кхыбараш а.

Грозненски, Шаьла, Урус-Мартана, Наурски, Шелковски, Нажсарен, Сунженски производственни управленешка 150 совгlа активисташ Iохабеш йола семинараш чакхьяьлай.

Болхлохой пенсеш Iалашбарах, социальни страховани, кхерамзален техникай, къахьегамах йола бокъонаш Iохаш семинаре ... .

Ч. СЕРГЕЕВ.

Литовски ССР. Кедайнеки химически комбинате болх бе йоладенай серни кислота доаккхаш йола кхоалагlа технологически лини. Дукха ха йоацаш республика химе духхьашкарчо из маьхера бедал Венгре, Чехословаке ахийта йолаяй.

Сурта тlа: Кедайнски химкомбинате. Чехословаке дlадохьайтам да серни кислота.

А. Шарикса сурт.
ТАСС фотохроника.

ВЛКСМ ЦК СИЙЛЕН КНИЖКА ТIА

Укх тlеххьарча хана ВЛКСМ ЦК сийлен Книга тlа хlара шера гучаяьа космоса турпалий цlераш. Шера — кхо цlи. Хlана ца традицеш тохкае йийзар. Космически сийлен летописа юкъе цхьа хьош кхаь советски космонавта цlи йихьай. Из тайна решени тlаийцай комсомола ЦК бюрос 13-ча октябре.

Дуккха моттигаш йолча лехкача «Восход» яхача космически кемаца дувен тlа эггара хьалха цхьана сигала болхача хана «Воарам боацаш доккха къонахчаш майрали йолаш, коммунизма гlулакха чlоагlа мутlахьа хиларах, йгах решене тlа, ВЛКСМ ЦК сийлен Книжка тlа дlаязбойба Владимир Михайлович Комаров, Константин Петрович Феоктистов, Борис Борисович Егоров».

Иштта «Комсомоле дика бойх барах» сонгlата значокаш я еинай космоса турпалашта. (ТАСС).

Шерагlа боаржабе коммунистически къахьегама болам юрта боахаме

КПСС XXI-гlа съезд хьаьлхача денощка мехка хьахийлар вай зами сийлахь боккха болам — коммунистически къахьегама тlехьара болам.

Болхлой класса юкъера хьабалабенна коммунистически къахьегама тlехьара болам сиха хlабаьржар беррагача мехка гlолла. Болхлой классагара хьоехам а ийца, дукха юкъеухар юрта боахама къахьегамхой, Iилман болхлой, халкъа боахама массе новкъоненкара дукхха болхлой.

Республике эггара хьалха цу болама юкъеяхар «Шелковский» яхача племенной жа лелаеча совхозера. Социалистически Къахьегама Турпал Н. А. Эсмухамбетов керте латта жа Iуй бригада. Кхаш лелаерех эггара хьалха цу ... юкъеяхар «Красноармейский» яхача совхозера, СССР Лакхехьарча Совета депутата А. Д. Кагерманова кулгалду комплексни бригада. Цу бригадий коллективашта тlеххьа коммунистически къахьегама тlехьарча болама юкъебахар республика кхыча колхозийи совхозийи болхлой, цу даькъе «Назрановский» совхоза Аьлтий-Юртарча отделене доарка Л. Э. Барахоева, «Червленский» яхача юрт боахама артелера колхозхой В. С. Васильева, Е. Ф. Молчанов, И. В. Котов, В. И. Борисова а велаш.

Цул тlехьагlа кердача наrlа тlа боалаш лакхбелар коммунистически къахьегама тlехьара болам — цунна юкъеэда яьлар совхозийи колхозийи бlарча коллективаш. Яхье йоккха эргало яьлар КПСС XXII-гlа съезд, къаьстта а КПСС ЦК ноябрски (1963 ш.) февральски (1964 ш.) Пленумаш хинначул тlехьагlа. Масала, 1964 шера 1-гlа март хьатlакхьачча хана коммунистически къахьегама тlехьарча болама дакъа лоацаш яр «Шелковский», «Наурский», «Калининский» яха совхозаш, «Победа», «Коммунизмага бода никъ» яха колхозаш, юртбоахама бедал чакхйоаха йиъ предприяти, 260 бригада, ферма, отделени, звено. хlаране лоацача яхьа юкъевахав эзар сонгlа колхозхой совхозий болхлой.

Коммунистически къахьегама тlехьарча болама юкъеяхача колхозийи совхозийи коллективаша тlагlертта къовсам доаттабу из сий доал цlи яккхар духьа, тоъал дика результаташ йоах. Цунна дика тешал ду племенной жа лелаеча «Шелковский» яхача совхоза коллектива вахарох гlулакхашеи. Жа дебарга диллача ворхl шера хьалхе тlехйоалаш латт совхоз. Бlаь жий ца тlехьа Iоахарий хьалхелдарта диллача семилетка тlеххьарча шера боаранга кхаьчай совхоз. Хьалхебаьб 117,4 Iаьхар, оапта аьлча 1965 шера пинах даьрхlа хинначул 7,4 Iаьхар дуккагlа. Тха лаккхара гlулакха а семилетка тlеххьарча шера боаранга кхаьчай совхоз укх шере а вена. Юкъера дьарстагlанна тlера 7,5 кг дограм тха даьккхар.

Толамагlа йоача опыта центр я совхоз. Жа Iуй бригадашка вlашагlьехка я республике жа леладелга дегlаахара толашагlа йоача опыта школаш. Укхаза хул же продуктивность лакхъяра яешаех йола теоретически конференцеш, республикански семинараш совещанеш. Жа иштта леладе деза Iохабалир дукха республика массе кийнигерах ух укхаза. Жа леладелча фермий болхлошта цар болх беча моттигашка новкъостал дар духьа колхозашкеи совхозашкеи ух жа лелладара специалисташ, зоотехникаш, гонзалчаш.

Доккхий къахьегама толамаш дахарах правительственни совгlаташ деннад совхоза дукхача жа Iуьна, специалистанта, кулгалдеча болхлошта, халкъа боахама карагlаьнарий Выставке дакъа лоацаш хинаь уж дукхаза а, совгlата медалаш хиллонаш тийнай царна.

КПСС ЦК февральски (1964 ш.) Пленум хинначул тlехьагlа коммунистически къахьегама тlехьарча болама юкъевлар Сунженски производственни управлене «Победа» яха колхоз. Боккха коллективни боахам ба из. 1963 шера совхозе дьаьккха дерриге хьат 100 жар центнер сонгlа хилар, хьаьташ тlахиннача дьаьттан хlара гектара тlера 24,9 центнер хьат даьккха. 1957 шерана кийелча 2,5-за дуккагlа даькхах дукхи шурен, фуам — 6,5-за дуккагlа. Паллал сонгlа пачхьалкхенга йиллина 1010 тонн хьат, бахьа дхараш лохдара кхаи 174 процент кхочашъьяй. Шин миллион сома кийсса хlана яц аьнна я колхоза доход. Общественни производство лакхъяларо тара ду колхозхой материальни культурни гlулакхашта Iалашбара лелаш дикагlа кхоачаеш. Дика нах белхаш къахьегама дехах. Баккхадик кхашкара станаш я колхоза. Фермашка а кхашкарча станашка а оттаяй приемникаш, телевизораш, газированни хий чудом сатураташ, холодильни камераш. Колхоза пионерски лагерашка салоlам хул бераш.

Лоархlаметlара дуцаман хул коммунистически къахьегама коллективай вахарен гlулакхашкен. Юрта боахам чlоагlа айбар духьа доаттабеча къовсаме хьалха латт совхозийи колхозийи коммунистически ... . Цар практике чакхйоах къахьегама оцаране лакхъяра хьахьехьара ленинский идеяш, Iохаш толашагlа йола техникех хьалхе латта опыти. хlандара знанеш. вlаьш из луш къовсам доаттабу яхача дошах йодедисача моча гlулакхашца, сакхетаме, культурни, вlаштlехьдаьнна хилара образецаш гойт.

Из дика хьальоки Урус-Мартана производственни управленерча «Красноармейский» яхача совхоза коммунист А. Д. Кагерманов керте латтача коммунистически къахьегама комплексни бригада коллектива гlулакхаша. Аьтта лелалара культура лакхъя хилара, техниках пайда дика эцара, хьалха латта опыти юртбоахама Iилмана карагlаьнарашни юкъедаьяро бригада коллективага йиш хулийт лакха хьукхаьмаш кхыдее. Укх шера 202 гектар болча дьаьттан хlара гектара тlара 7623 доакъара единица а дьаькха, кулгада кхьа ца хьегаш доакъарий культураш хьункхьар духьа лелаьча Всероссийски яье котало яьккхар бригада коллективо.

Бригада балха юкъе белгал» йолаш гlулакх да къахьеганцаро гlулакхаш творчески хилар, болх дикагlа бе. тlехьабисарашта новкъостал де гlерташ хилар. Цу гlулакха йоккха инициатива йолаш ва бригадир А. Д. Кагерманов.

Тlехьабусарашта гlал а яха новкъостал ду бригадо. Лоаллахарча тlехьаюсача бригадана шефство лелайора ца из хьалха латташ хилийтар духьа. Коммунистически къахьегама бригада дарде а йолаш болх беш я республика тайп-тайпарча районашкарча ахаркаша деша йола, хьажбlаши шекара свекла кхиора толашагlа йола опыт Iомаш республикански школа.

Бригада вахара юкъе йоагlаш латт дукха кхыйола коммунистически белгаланаш а. Бригаде беча балха учет учетчик воацаш делаю, вашши кассир воацаш ийзу хьа, тика чура товараш дохкаш саг воацаш дlахен. Беррига механизатороша шоай квалификаци лакхъяр е керда говзал Iомаш, техникумашкеи школашкеи деш, совхоза экономика Iомаш.

Дика къахьег «Назрановский» яхача совхоза Аьлтий Юртарча отделене коммуниста Бостоев Хаматхана кулгалдеча коммунистически къахьегама шурий-товарни ферма коллектив а. Ферма коллектив дика доархlаю юкъара хьайбаш дегlакхуьларах, шура яккхарах, из пачхьалкхенга йохкарах. Укхаза тlагlертта къовсам доаттабу продукци яккхарга дlаладар кlезигдар, из яккхарга бола мах лохбар духьа. Управлене гlоада болачун кlезигагlа бола къахьегам ферме шурий центнер яккхарга. балансичун лакхагlа я цун тьоанка, 4,3 процентага дlакхаьчай из. Даим дебаш латт дуьхан, тоалу цар фу. Учет дика оттабй укхаза, хlара денна шураш ю баьча балха. Вlаши доттагlал долаш новкъостал деша я коллектив. Цо чlоагlа барт тоабаьь доаркайн доадан кхообаоийн.

Коллективо барт тайна болх бара новкъостал ду даим шоай знанеш лакхъе, хьалха латтарий опыт шоашка хьаэца а шоай опыт кхычарна дlаяла а гlерташ хиларо. Цу коллективо болх беш я республике цlи хеза доарка Барахоева Леида. Цо санна дика болх бераш кlезига бац хlана ферме а районе а. Коммунистически къахьегама коллективе чlоагlа уйла тlайохийт юкъарча вахара, дика хьокхам гойт моральни кодекс чакхдаккхара.

Коммунистически къахьегама коллективаши ударникаши дуккагlа кулаш хилaро хьахьоах коммунистически къахьегама тlехьа лелаеча яхьа юкъе яхача коллективашта тlагlертта къовсам доаттабеш хилар, цу болаше хьалха латтарий хьокали къахьегамах безам болийташ хилар. Масала, 1964 шера 1-гlа март тlакхоачаш коммунистически къахьегама коллектив яха сий доала цlи еина 2031 саг тулоацаш йола 72 бригада, ферма, отделени, звено, цех яр республика юртбоахаме, хlаьта коммунистически къахьегама ударник яха цlи еина 754 саг вар.

Цу вай йовзаьча даиеша цу тайпара хьахьокх колхозийн совхозийн производственни управленей партийни комитетий, профсоюзий, комсомольски, боахамий кулгалхой оагlорахьара коммунистически къахьегама тlехьарча болама кулгал дика деш хилар.

Коммунистически къахьегама тlехьара болам йоаржабара чlоагlа уйла тlайохийт Шелковской прона...

«СЕРДАЛО»
8-гlа ... 17 октябрь, 1964 шу.

ЦА ДЕШАШ БЕР ХИЛИЙТА ЙИШ ЯЦ

Доша даха ва йоле цхьаннах а бер дита йиш яц дешаш доцуш — иштта да вайна хьалхашка латта декхар.

Цхьаболхъда, дика хиттадиц из гIулакх Урус-Мартанан районан юртоцкерча школай цхьаболча директоршна, завучашна, хьехархошна, юьрта Советийн болхлошна, берийн дешна. 50-сонгIа бер да Урус-Мартанан районан школашна дешаш доцуш, дийна ахь деза берийн дIаяздан ялча августовски учете юкъа ца хьаш диса.

13 бер дисад Орехивски бераI шера дешарна школе дешаш доцуш. Церех цаI цамогаш да. Школа директора нох. Ветерханова хардахьа саидрагача школашка иххачашйир из указьи, баьлда нох. Ветерханова свойза вира райОНО ах. [illegible] рейд а ма, доша ухаш [illegible] пхьаьогIча классан дешархо Азнаова Хашам, нехлагIча классан дешархо Тилчина Тамара, ворхIагIча классан дешархо Сайдаева Лурбика цу рейда гуча а яьлхай, хIинц уш деша а ух, аьлла. РайОНО Iехаш гIертад дз нох. Ветерханова мекадерцаш. ХIаьта а кIанзалца цхьаннха тайпара бехкитохкане ца ехаш витан из.

Шалхкарча № 5 йолча юххьарча школе дешна йоцуш 1948-1950 шерашна ль ятх йо[illegible] биййсай. «Гарец» совхоза болх беш я уш. Директор волча Мусаев Iейсайна магац уй йо[illegible] деша йоагларгйола гIулахх яц.

Ялх-веркI йо[illegible] йисай деша йоцуш Шалазарча беркI шера деш[illegible] школе а.

Нулгахо а коммунист а ма вала тIедилла декхар лертIа чакхдинна [illegible]. Баьлда. Шалазарча беркI шера дешарна школе директор нагагт вац лах бер дешийза дусша хилларх, шийна болх бе атта а сатейна а хилча.

Района школашна нийсну ве дешаш дола бераш школе чуйусаргда ю, ахаш ихерадаци, дешарах ваг эзхилйташ бола хьехархой а. Масала, Урус-Мартанан № 5 йолча школе дешаш а йоцуш «Гарец» совхоза ихашна болх беча йо[illegible] цхьаьна йолх, хьехархочо «[illegible] чуйусаргьа хьо а», аьлла, севхан [illegible] бетта хьаьылар со доцара. Йо[illegible] дIаяхнай хьехархочуьн бехна, дешана коллектива а директор вара нох. Мусаев а хилийтар цу гIулакха сагота. Иштта йоьлар дешна йоцуш цу школе ях йо[illegible].

Ца хьахьанх берийн беррига тIертари дешарна тIевзаргйолах хьаьлаш школе біаштIехьдаьлха ца хилар. ХIара бера ваккли йоезаве а цун лагадер хи гIерташ а хила деза хьехархо. Мехардаш ихлаадарша берашн ихатаде.

Ве дешаш болча нуталовашкавита нулгах гIаде атташ хинайй кханахьа цахьа кхедарна дешарна юккахьатадийта, бохьар гIа дешн хиниаьлц цa. Цу тайпарна иетодах хьехнош в барашта Ачхой-Мартанан юкъарча школа хьехархо нох. Ковальенко. Ноьт-накта чувахдгу ца ше хьетташ дола бераш. Цала ихочашна ца беш Чепинев яхача дешархочоа ялхха тIеара тIехад ца.

Шалазашна нийсну дешархошца дешарах дахча заоане лагадекха дешаца хьаьллан лекаду хьехархой а. Масала, ШаIамой-Юртарча беркI шера дешаро дешаш болх бу хьехахко Нуршева айльаха нох дешархошца.

Хатта дагIа, иштта хьехийт берашта из сани йолча хь дешаца, морально тахкача хьехархочуьнга? Санга хьюн райОНО, санга хьюн Урус-Мартана партиян, Урус-Мартана районан школашна массанига дешийтара Закан дийза ихачачиннра да иза дахар ихачачаино дийза доьгнар хьола.

Ам. ПЛИЕВ,
тха собкорр.

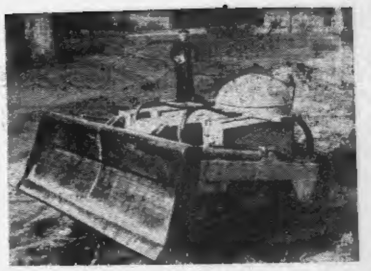

Ер эIанига габарит йолаш «БИТ-Н-А» яха бульдозер хиш тIарча кенай трюмашка Iочубоассабаь мухь дIа-хьа хьехихьехен нийсбен, хIаьта Iойоассаль яьлна трюмаш цIеньен лаьрхIа я. Из хьаьлй СССР форда флота Министерства Проектно-конструкторски Iшлна - тохнамен института ленинградски отделене. Сахьата 60 тонн мухь ниййбе йиш я цуьна.

В. Будана сурт.
ТАСС фотохроника.

ЧУЛЫМСКИ ЭЛЕКТРОСТАНЦЕШ

Анатолий Кузнецов,
«Красноярскэнерго» воккхагIа вола инженер

●

Красноярски крае гIолла дадача Чулым яхача хIанэ акхача сибирски хина тIала хIанзчул тIехьагIа 15 шу даьлча самолетаца биййсана тIехвалатар а дерна тIера чухьежар цец а ваьлна вусаргва бIарг малхоаччa ухлача тайга Iаьржача аренна юккъе жовхьараш санна къегаш йоагача электрически сердалоний Iалаьвате боккха го бIаргабайча. 50 километр диаметр а йолаш го хьабу итт ГРЭС-о. Хiанз йолаш йола Назаровски хьалъе лерхIаш йола Нижне-Сертински—алхха уж ши электростанци мара яц гонаюкъамоттигера цаI 70 километра вож 90 километри дIахайоалаш.

ТIехбаьнна боккха ниэ бола электростанцеш митта дукха хьальеш хиларо чоалхане инженерни проблемаш отташ проектировщикаштеи гIишлош хьалъерашшем хьалхашка. Геттара дукха хийн кIора эшаш хургьы Чулымски электростанцеш. Царех хIаране агрегаташ шелъяра а бIаь сонгIа кубически метр хий эшаргда секунда. 50000 саг вахаш йола город хица Iалашьяра кхоачамхилйлаа насосаш эшаргъя из хий дIадалара. Шера 155 миллион тонн кIор боагабергба Чулымски гена чуйоагIача ГРЭС-аша. Дукха сонгIаэипанагIа боацаш, 1980-ча шера СССР-е баккха лерхIача кIорал аьхлагIа дакъа хул из.

Специалисташта хетачох, I массехк эзар шера электростанцешта кхоачамбалла кIор ба СибарегIен цу районе. Хало хургйолаш гIулакх дац уж станцеш хица Iалашъенга а. Хорш махилдара, сибирски хиша эттара дукхагIа хий хул бIаьсти чакхйоаллани ахкан юкхьеш, лай хиш дешача хана, царна чу эттара кIелата хий хул Iан замалахь. Массо хана а хина кхоачам хилийтар дукха хьае лаьрхIад йоккха беркI водохранилище. 19-негара 174-нега кхоачаш квадратни километраш тIехе а йолаш Iамни хургда царех. Чкъьарий доладара, наха садаIа моттигаш яра, лодочни станцеш яххара пайда эца лаьрхIа да керда хьадаь Iамаш.

Чулымски электростанцеш ниэ бедаши экономически чIоагIа пайдацем хилийтара керттера цхьа хьал да 50 эзар квадратни километр пайда а лоацаш йолча Канско-Ачински бассейна мора кIор даьттан тIехеза гарга дилар, из кIор кIоарга ца баллар. 1000 миллиард тонн диллал кIор боалла хургба цига, хIаьта царех 60 миллиард тонн сонгIа бола кIор тIера хьабаха йиш йолаш хургба. Из хьабаккхарга дIабода мах меха хьача районашка боаккхачунга бода чул ихеза хина ца Iеш кIезигагIа хургболаш, седла аьттув болаш баккхад йиш йолаш ба из.

Вай ханарча техникацеи тхаламагIа йолча оборудованецеи Iалашгьа хургьа Чулым яхача хи тIа хьалъеш йола тIехбаьнна боккха ниэ бола электростанцеш. ХIаране ниэ 500 эзар киловатт а болаш йолча генераторашка болх байташ йолча турбинашта Iы телаш хургда кнййтаза біаштIардаьча цIеной лакхал дола тIехлакха давлени йола хьы. Болх беш бола нах дикка кIезигагIа хилийта торо лургьа управленеа чIоагIа механизаци автоматизаци яро.

Чулымски теплови электростанцеш хьалъеча хана къоастае езаргьа дукха а керда проблемаш. Царех хоархIамегIарчарех цаI а кIор тIаозилга. 4 миллион киловатт ниэ болча станцеша сахьата 4 эзар тонн гаргга кIор эшаргба. Из ший шетIа бага тардург хиларах йиш яц тIехбаьккха дукха соилелагIа кIор Iоабе, цухуххьа поездаш тIаахарем кIора транспортераш леларем буьъацца дастет йича мара йиш хургьац каддаза кIор лоаттабелга Iалашде.

Кхы кIезигагIа лоархIам болаш дац пхьабахха декхар — оалаки йодъи дIаяккхар. Оакьара цхьадолча даькъах шлакоблокаш кхыйола гIишлой материалаш хьае лаьрхIад.

ДарегIарча кIоро, вужъанна чIоагIа кхойбеш йолча ниэ болча оборудованеи автоматикан торе лургьа Чулым яхача хи тIа хьаьча ГРЭС-ашка йоаккхача электроэнергеа дIадодар киловатт-сахьатах 0,12 ценигага кхоачаде. БелгадIаккха цоагIа, кхьметтеда В. И. Ленина цIерахча Волжски КПСС XXII съезда цIерахча Волжски санна йолча йоккхийча гидроэлектростанцешка а 1962-ча шера электроэнергега дIадодар доадама хIана ца эшаш пхьан ахадеи, хIаьта Кавказски ГЭС-а 2—3-зза тIех хилар.

Чулыма тIа хьагъеча ерригача электростанцей ниэ 40 миллион киловатт гарга хургба, вешта аьлча, Швеце, Испане, Норвеге, Голланде, Австре, Бельге, Дане, Португале, Турце, Греце электростанцеш вIашагIа техача цар массане бар миссел. Чулымски ГРЭС-аша шера 250 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги йоахаргья — 1958-ча шера СССР-е йоаккхаш хилачул дукхагIа я из.

СибарегIен цаI мара йоацача энергетически системе гIолла чулымски электростанцей ток дIаухаргья Урале а дIахо СССР европейски даькъе а 1 миллион вольт сонгIа напряжени йолча постоянни тока электропередачай линеех. Хьалъе а бола байта а аьттув болаш уж хилар бахьан долаш ших шера диза меттаоттаргда Чулымски ГРЭС-аш хьалъярга дIададар.

(АПН).

КЕМЕРОВСКИ ОБЛАСТЬ. Ново-Кемеровски химически комбината ерригa территори — йоккха гIишлоний майда. ТIехьарча шин шера укхала болх бе йолаенна иттнел сонгIа йоккха объект. ХIанз хьаеш я капролактам хьаяра цхоагIа арIа а фо дIа-хьа декъара цех а.

Октябра хьаьхарча деношка дика къахьегаш я Плотко Михаила кулгалду коммунистически къахьегама бригада. Хьалха наттача коллективо оттадаьча хана цаIи ахи бутт хьалха вIашагIъелла яьккхо бIаь тхьаь итт тонн хулаш, шовзткъеи шиъ метр лакха йола гидрировани яра колонна.

Укх деношка сихдаь фо дIа-хьа декъача цеха оборудовани вIашагIйоаллаш ба монтажникаш.

СУРТА ТIА: монтажникаш Борис Васкин, Владимир Енталев, Анатолий Мамонтов, Павел Поудников, бригадир Михаил Плотко, Эдуард Шмидт, Анатолий Шеварухин.

А. Кузьмина сурт.
ТАСС фотохроника.

МАССАНЕ БОЛХ БЕ БЕЗА

ПАРТЕ ЦК декабрьски февральски Пленумий решенеш кхоачашъяро дикка къахьийгад Грозненски производственни управлене «Новый быт» яхача колхозе. Интенсификаци яра дола кертерчарех цхьа гIулакх — специализаци а болабенаб укхаза.

Ше города юхе хиларга хьежжа баьца даараш шурей яккхара хоастам йиццаб боахане. Хьалхарча итогаша из шиъ геттара нийса хинар хьахьехкад. Укх шера соахкарчул 2-зза—2,5-зза дукхагIа дуьнгъаднаьд баьца даараш. Нулуххьа баьца даараш дIаяув лаьтта 50 гектар кIезигдаьдIае а дукхагIа чуййцад уж. ХIанзле нахчахьалххенга деккад 11600 центнер баьца даараш, хIаьта дерригаш чуййца даьча кхы а дукхагIа доккарда уж.

Уж деррига а толамаш дала вIаштIехьдаьлвад лаьттах дикагIа пайда эцар, наьха къахьегаш лертIа вIаштIехьбаккхар бахьан долаш. Во леладац хьайбай боахам а. Пагахьа сани 1964 шу дIадолалуш колхозе 470 бетта етт мара хиинабеце, хIанз уж 800 ба. ХьатIаэоагIача шера кхы а дебаргда детта доалаш. Йоацца аьлча, 1970 шера 1500 бетта етт хила беза аьнна оттадаь декхар 1965 шера кхоачашдергда. Укх шера нахчахьалххенга 10 эзар центнер шура йоахаргья колхоза хьайбаш лелаерашa.

— Бехктокхане декхараш да тхоьа хьалхашка латтараш дувц колхоза председатела нох. Илотковски. — Уж тахане кхоачашдара нах массайолча производственни участкашa цIанийсбе гIерт тхо.

Балхацара наьха безам соббаккхара чIоагIа терко я укхаза. Дика болх беча ахча кхы тIа а совагча тоа. Колхое кIезигьахь нахьайола штаташ. Масала, дукхьал баьца даараш лелаеча—6 учетчик, хIаьта административно-управленчески аппарате 20 саг — эIаьаьхкчаь. ХIанз уж беррига нах производстве болх беш ба.

Кхетамна пайда ца укхаза цхьаькха кхоачаех. Дукха пенсионераш ба колхое. КIезига баццарех хIанз йолх бе иогарсдараш. Ерригача участкашка хьнаре къахьегаш ба уж. Дика болх бу ни. Донейко, Маковкина, Шкляевас, кхычар а.

ХIанз а дукха балхаш да кулгаца де дезаш. Цхьаккха механизаци яца да баьна даараш, консаш, соиаш хьагуалелга, кулг-кара дукха балхаш де деза хьажкIаш чуаьча а. Цуззхьа уж балхаш дара хIара шера шоай гIулакхаш тIара а боалаш города къахьеганхой а студенташ кхуьла боалаш хул колхоза.

ХIаьта шоай чхьаьнца гуйра чуерие йиш йий-тем колхозхой? Майрра ала йиш я уж чакхдаха царна шоашта могаргдар аьнна. Аьлча кхоачаш ба, укх шера 60 колхозхочо шоашта оттаьча къахьегама дений минимум кхоачашъяьц.

Во да кхьабелча кулгалхой истина, цар дезало болх ца беза. Иштта пайда ца эцаш яс цхьаькха а резерв. Нийса дац біарча хьанийцача хьинаре къахьегача коллективаш юкъе балхах тулалураш гуча ца балар, уж бувца ца бувцар.

— ДукхагIча хана шоай ханнахьа балха хьаара ца баьнеча хана доклад йоаз. — Йодх цхьаьлагIча тракторни бригада прицепщиха нох. Исканкова. — ВIаштта массехк оденах болх бейзар са со кхуша саг яра ца валарах. Бригадира нох. Выструба дика хеар из, бакъда, цхьаккха хIама дайзар цо. Вешта, нох. Выструба хуйха хале яц шийна къахьегама дисциплина чIоагIъяра.

Къахьегамцара наьха безам совбаккхара йола система вIаштIехьаькхай колхое, бакъда, массанахьа терко еш лелаdaц из лоархIамера гIулакх. Масала, дикагIа болх баьнача сонтIата дала аьнна колхоэо дIахийцача ахчах хIама пайда ийдабац шурий ферме. Цу деша балха ве детт.

Колхоза болхаш дIахо а дегIабоалабара боккха лоархIам болаш гIулакх да нах нийса дIа-юха тарбар, массане шийгара доагIар дар. Цуххьа цу дешай массаза терко еш хила еш колхоза правлени, партийни организаци.

К. АЛКИМОВ.

Хьинар совдоахаш

Нохч-ГIалгIай АССР мехкадьтта доаккхача районашта юкъе къонагIчарех цаI я Эльдарово. ХIанз цига я дукха аьлкаш, групповни трапаш устьеовкаш, металлически начташ, иштта кхьараш- Эльдаровски майдан тIарча № 45 йолча скважинаш Орлинги майдан тIарча № 503 йолча скважинош мехкадьтта эзала долаяча дешз, керда хьал а ль болх бе дIайоллаенний кассетски скважина. Дукха ца йоацаш аьрзей бIенаш мара доацаш хилнача моттиге, хIанз дукха мехкадьтта доахк. Масала, «Октябрьнефтей» «Гудермеснефтей» НПУ шин коллектив доаккхар массел мехкадьтта доакх цига хIанз.

СийлаьІ-йоккхача Октябрьски революцие 47 шу дузача денна сийленца наькъа яхара хьинар кхо ца деш къахьегаш я къона коллектив. Укх шера планаш сонгIа участка коллектива даьккха мехкадьтта итташ эзараш тоннаш я, хIаьта газ — миллионаш кубически метраш. Укх бетта хьалхарча итт дийнаьа планаш сонгIа хьадаьккха мехкадьтта массехк бIаь тонн я. Уж къахьегаш толамаш доала дика къахьийгар операторашa Н. Крылова, В. Шираева, Н. Николаева, кхычар. Коллектива доккхал ду шоай рационализаторех, масала, ни. Хаспулатов, Шираев, кхыбараш. Укх шера балха юкъейиххьача рационализаторски предложенешна вIаштIехьдаьйтад эзараш тоннаш планаш сонгIа продукци арахьа, нахчахьаьхкена кхадаьд массехк эзар сом ахча.

Д. ГАБАЕВ.

КЪАХЬЕГАМА СОВГIАТАШ КИЙЧДУ

Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча Центральни ремонтно-механически заводa цехий, участкай, бригадай коллективаша шерра социалистически ялх йоагIаьай Сийлаьх-йоккхача Октябрьски революцие 47 шу дузача денна сийленца наькъа бахара. ХIара денна саццоах завода болхлоша къахьегама толамаш.

Завода цехий коллективаша юкъе хьалха латтачарех я Узунов Григорий Григорьевича кулгалду котельно-сварочни участка коллектив. Цу барт тайначa коллективо шие бетта план 106,4 процент кхоачаш а я, къахьегама оасаре 6,4 процент лакхъяьй. ХIаьта арахецача продукцеще дIабода мах 4,8 процент лохбаь- планаш сонгIа 13 эзар сом продукци арахийцад цу коллективо. Сентябрь бетта баьча балха карархара тела завода Ше байрах еннай котельно-сварочни участка коллективана.

Къаьстта дика къахьегарца бел гаьбаьвнаьб котельщикаш Г. Максимов, В. Негрелов, Б. Иванов, хIаране 165—170 процент кхоачашъю шоай сменни нормаш. Иштта дика болх беш ба сварщикаш В. Никишин, Г. Бендаренко, В. Пазченко, кхыбараш а.

Октябра дезача цIейна сийленца наькъа яхара московски 15 предприяте коллективаш болаш хьал а даьца керда социалистически декхарш тIаийцад котельно-сварочни участка коллективо. Къахьегам оасаре 0,5 процент лакхъе, арахецача товарни продукцега дIабода мах 0,5 процент лохбе, хIаьта шиъ рационализаторски предложени балха юкъейоалае. Шоаш тIаийна декхараш тахан ца кхоачашду завода болхлоша.

М. ЧАХКИЕВ.

★ ★

водственни управлене парткомо. Яхьах дола дешаш партийни комитето духца уттадеш да. Яхье хьалха латтарий опыт районни слеташка шерра дIа-юха ецаш болх лелабу. «Коммунизм хьалъер» яхача моттигерча газето, моттигерча кепа йоазово даим, дувц коммунистически къахьегам бахьан долаш яхье баьнарий гIулаккех. Яхь иштта лелхан-ханнахьа дувц «Коммунизмага бода никъ», «Червленский» яхача колхозий, «Шелковский» яхача совхоза, Червленски чхьагIара завода, кхычар партийни организацешна. Укхаза коммунистически къахьегама тIехьарча боламе дакъа лоацарий слеташ ю.

БелгадIаккха дезаш да, производственни управленей цхьайолча парткомашна коммунистически къахьегама тIехьа лелаю яхь йоаржагIа гIулакха мело еш хилар. Коммунистически къахьегама тIехьарча болама кIезига терко ю Нохкий-Юртан Наьсарен производственни управленей парткомашна. Из бахьан долаш юкъ-юкъера коллективаш, болхлой, колхозхой мара бац укхаза цу яхь юкъебаха.

Наурски производственни управлене парткомо деча кулгала юкъера цIенхаштара кхоачамбоалар да, яхь лелара тIахьожам лоаттабелга ю массана а вIаштIехьдоаккхаш ца хилар. Из бахьан долаш къовсам есала лоаттабу шоай декхараш кхоачашдар дукха яхь юкъенхача коллективашна. Масала, коммунистически къахьегама совхоз яха цIи яккхар дукхьа лертIа къовсам лоаттабац «Калининский» яхача совхоза болхлошем гIулакхерча вахен. Фермашна мара яхь кулгалдеш яц партийни профсоюзни организацеш. Нагахьа, ка техке кIира вIаши тохкамбац тIайийцача декхарашта, лоархIам бац хIара къахьегамхочо яхь лелара.

Юрта боахамерча коммунистически къахьегама тIехьара яхь йоаржара йиза инициатива гойташ я юрта боахамен заготовкай болхлойн гIулаккерча наьхен профсоюза обком а совхозий дукхха рабочкомаш а.

ДукхагIча хьале из бахьан долаш да юрташкарча къахьегамхошта юкъе коммунистически къахьегама тIехьара болаш мелла дегIаьхар а. Укх тайнара сурт дар 1964 шера 1-гIа март тIаьхоачача хана республика юрта боахаме коммунистически къахьегама тIехьарча болама хиннар. Къахьегам 51300 саг юкъевоалча 61 колхоза коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхар дукха яхь лелаеш лар 1874 саг къахьегам вола 2 колхоз мара. Болх беш 26295 болхлой гIулакхера саги волаш йолча 38 совхозах яхь юкъелхараш дар болх беш 1933 саг а волаш йола 3 совхоз мара. Къахьегам 1958 саг а волаш йолча юртбоахама бедал чакхйоахача 10 предприятех яхье яьлна дар болх беш 918 саг а волаш йола йиъ предприяти мара.

Вахаро тIаргIорттадаь дIадех юрта коммунистически къахьегам бахьан долаш лелаеча яхь деш дола кулгал дикка чIоагIделга. Даши цу дешага хьожаш хила беза управлене партийни, профсоюзни, комсомольски, боахамий кулгалхой. Республика предприятей, колхозий, совхозий коллективашка, бригадашка, отделенешка, фермашка яхь иштта вIаштIехьаькхкай кIоартта Iоалаза ра повкъостал дергда ерригача производственни управленешка коммунистически къахьегама тIехьара болам дIахо дегIабоалабара. Дукккача хьале цунна аьттув боаккхаргба. Кубана партийни, профсоюзни, боахамий кулгалхоша коммунистически къахьегам бахьан долаш лелаеча яхьа кулгалдара опыт массе оагIорахьара Iомайой а шерра юкъехухье а.

Коммунистически къахьегам бахьан долаш лелаю яхь юрташкарча къахьегамхошта юкъе шерра дегIайоалаяро повкъостал дергда юрта боахам дегIабоалабара юкъера цIенхаштара кхоачамбоацараш сихагIа дIададара. Гулакх иштад аьлча, хIанз республика юрта боахам дегIабоагIаша шерхI шера задани тIехьадисад. Массаза а лертIа пайда эцац лаьттах, къаьстта а хина лехкача лаьттаеш техникаш. Юртбоахама производствера эсалагIа дола дакъа да шкъаре хьайбай боахам. Семилетка задани кхоачашъяьц юкъара доалаш дебадара а. Оахача лаьттай 100 гектара лоархIаш дукх доаккхийга диазеш ахазеш кIезагагIа да планах лаьрхIачул. Лакха ба юртбоахама продукташ яхарга дIабода мах. Къоастадь дальнадац механизаци яра [illegible] къаьстта а хьайбай боахаме.

Коммунистически къахьегам бахьан долаш лелаю яхь шерра дегIайоалаяро юртарча къахьегамхой къахьегамен политически хьинал айдара новкъостал а дергда, партдIабехкача боарамга кхоачабеш юрта боахам дегIабоалабелга цунца вIаштIехьа а доаккхаргда.

Н. АЛЕКСАНДРОВ,
[illegible] кандидат.

Ростовски область. Берий болъница йола дотгагIа я Большекрепински участкови больница лор-педиатр Людмила Михайловна Шаповалова.

29 шарашке чуйоагIача кхув участке инфекционни лазараш геттара а кIезига хух. Из профилактически болх дика дIаоттабарца да.

Дукха а ве кхув Людмила Михайловна—лекцеш еш, къонача воацаца хьамаьа де «Уханцевон университете» хьанаре дакъа а лоац цо.

Сурта тIа: Л. М. Шаповалова ший хIамигачьа пациенткайца.

Е. ШУЛЕПОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦЕЦДАЬННАД

ДУНЕН ОБЩЕСТВЕННОСТОИ [illegible] [illegible]

НЬЮ-ЙОРК, 13 октябрь. (ТАСС). [illegible] агентстваш телеграфаш ленташ. «Цхьа да-[illegible] массана а дерьакха цхьаннха хьехаш [illegible] советски [illegible] саг тIакорIера дола космически кема, [illegible] Iобоссаб цу тIа хинна нах». «Шийна гIайгIа хинна [illegible] программа [illegible] Iобоссаде [illegible] «Восход». «[illegible] а космонавт — [illegible] Iилманхо, лор — цхьаннха хIама яьлна ца кхиина [illegible] тIа ба», аьхаш, [illegible] бу ЮПИ, АП [illegible] агентстваша эттара сонгIа дIахайта дала керда хабар из хьалаіна тарра.

БЕРЛИН, 13 октябрь. (ТАСС). Лаьрхіа хинначa райне «Восход» яха космически кема цхьаннга хьехаш боацаш Iобоссаде [illegible] Iалаьшато оаха дIабаьхкир ГДР-а бахархошта кхае. [illegible] [illegible] хабар из [illegible] тарра, из кема дIахахьийга [illegible] республика [illegible] станцеша.

Лаьрхіа цу гIулакха [illegible] телевидено [illegible] дуне тIа кхы вIашка а [illegible] космически кема дешаш ба [illegible] Iалаьшато [illegible] Советски [illegible] телевидено [illegible] социалистически общество [illegible] Iалаьшато [illegible] тIакхий тIехьа [illegible].

ЛОНДОН, 13 октябрь. (ТАСС). «ХIанзара [illegible] — космос», «Космоса кемаш 24 сахьат а даьлха тахан Советски Союза территоре тIа цхьанна хьехаш боацаш Iоссийнад «Восход» яха советски космически кема. Кема тIа [illegible] ца бергаш а цхьаннха хIама [illegible] дешаш дешача хьалга тIа ба», — иштта дIакхайбаьнар Рейтер яхача агентства космически тахкаре даьнчь советски Iилманхо [illegible] корреспондента бaь хаам.

ПАРИЖ, 13 октябрь. (ТАСС). Космосара укхча хиннача химически космически сухкаьа болх ца беча бахийтаца журналисташ, яхаш, бегаш бу Парижe. Тахан Iуйра Франс Пресс яхача агентства Москвара цхьаьне тIехха цхьаннха а душ массехк телеграмма эзар «Малин» яха белгане а уттиш, советски космически кема «Восход» цхьаьнха хьехаш боацаш тахан лаьтта Iоссаб хилара хьакъаьна.

Советски космонавтика баттаре мерна кхетам а са Франс Пресс яхача агентства обозревателе белгалдаьх «СССР-а космически яхе тахан боккхар хиа а баьлнад», яхаш.

«Уш лаьтта Iобоссаб» — газета шоай цIа [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] «Франс суар» яхача газета. «Восход» яхача кема тахан ба шиъ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: «Эзний [illegible] космонавт цхьаьнха хIама [illegible] дешаш [illegible] тIа ба».

БIарча аьттув а советски космонавтика бахаро гIулакха [illegible].

ВАРШАВА, 13 октябрь. ТАСС КОРРЕСПОНДЕНТА В. КУЗНЕЦОВА хаам бу: Дика хаьлхачь а яьнна советски кхо космонавт шоай кема-йаьтта Iоссараш лаьтта [illegible] Iилманхо вIаьгIа дешахтар а хинна тIанйоаш Польша къахьегамхоша. Польски астронавтически общество председатела Михаил Лунка ТАСС-а корреспондента алар: «Эзкхар» — из алкха керда космически тахкаме хьожа Iад, советски космонавтика кердача этапа эзар да из — космически кемех пайда эцарга. Дерригача дунен тIара Iилманхой цу деношца Iалаьшато чIоагIа хьажу а дуьне хьайний «Восход» лелорга, чIоагIа сатувсаш ба цунах хьахетарчуьнга. Иштта хьаьна а вешта лаьа а цу боахаш-дешча космонавтe дахьа хьадаш чоа ялалсин польски Iилманхой цIерах хьахьаьна бувц вежа.

Польски Iилманхой академи президент Януш Грошковски хьалар. Иштта, лаьттаро хьалгIайтта ца Iеш, тахан шоай кечлаьтта хьал Iе а бовзаб хьалхара Iилманхой. Хьахьаро Iилмон болхлой космоса бахаро кхъа хьаьл хьалийхьайн космоса техник бора дахьа. Цар аьттув космоса бахарах царна гутаднишчом болх беш боацаш гаденхарга крайн кхетам. «Восход» дахийтар — из ба вай хинаьча советски Iилманхо техникан боккха толам.

«СЕРДАЛО»
3-гIа агI. ... 17 октябрь 1964 шу.

Литературни оагIув

Хь. МУТАЛИЕВ.

КIАЙ БОС

Ниих мо хьайна йоагIа
бIаьстэ
Еррига а кIайлах яьй.
КIайто, нагахь йо! ше
хьоасте,
Эзвай цIов хьу цунна кIай.
Сайдар отте, лилла доацаш,
КIай тохийт аз цIагIа кIир.
Дика хIама цох ца
доаллаш,
КIайлах лепац бетта лир
Барзкъа-м беззa бос бар
лаха.
Во-воай лоIамагI ма дий
вай
Бакъда, нах шоаш эггар
хьалха
ГIулакхашта хилба кIай
ХIаьтаъ цхьа бос Іаьржа
харжа,
Дего ше из Іаьржа хорж:
БIаьра аьлчаъ — кIор мо
Іаьржа,
Іаьржа хилда корта,
модж!

• • •

Лоамаш дег чур баьнна
кхерa!
Отта мег хьо сонаъ гIовга.
Бакъда, дех аз, цу лаккхера
Маьлхар ма хьежаллахь
согa.
Лорабелахь саьха,
маьлхар
Шин кхьагIетал боапа
оаса:
Баьккхаб аз из, цIенча
юхьар,
Заман новкъа ухаш
ийбса!

Хь. ОСМИЕВ.

НАЬНА МОТТ

Баьца бухьах яжа бакъ мо,
Хьох ваьжав со,
ШакIа санна
Даьша цIена бийца мотт,
Наьна наьнах дакха
бер мо.
Хьох векхав со,
Сай яллега
Ткъам беттийта наьна
мотт.
Сай са санна дукха беза
Эггар хьалха
«Нани», «нани»
Айса аьнна наьна мотт,
Хоастам бу аз, хоастам
бу аз,
Хьо сай болаш
Доккхал ду аз,
Замо литта цIена мотт,
Сий-нахьнашка хьайда
лелаш
Маьже чIоагIъю
ЦIий ца хилча
Леларгдацар сага дегI,
ХIара мугIо йоахал
телаш
Наьна мотт, хьа
Дош ца хилча
Екаргъяцар цхьаккха
стих.
Хела сона гаьна даьле,
Сатем боабаъ
Хьовзаву со
Цу хьа дешо, наьна мотт.
Цкъаза, «мутIахь да со»,
аьле,
ХIара дош а
Салте санна,
Дахе ший-ший меттаотт.
Шоашта чуIе тIалаш йогта
Лаккхача лоам тIа
Ги тIо боахаш
Хьалха даьша хьийгар мо,
Къахьийгад аз мотт, хьо
туллаш.
ДIайха хьоцар
Хьаь тIа доахаш,
Жовхьар лаха воаллаш мо,
Наьна наьнах дакха бер
мо
Хьох векхав со,
Сай са санна,
Дукха беза наьна мотт,
Баьца бухьах яжа бакъ мо,
Хьох ваьжав со,
Хьох ваьжав со,
Хьо ца хилча
Оамал боаца, гIалгIай
мотт.

Константин Петрович ФЕОКТИСТОВ шийна воIаца Андреаца. АПН.

ГАННС КРАУЗЕ.

КIАЙ КХЕШ

(Дуццар)

I.

Май бетта цхьан дийнахьа (пIаьраска дар из) са даттагIа Эмиль вера тхаьнига.

— КIирандийнахьа вай школа экскурсе йода, — аьлар цо. — Воашта даа хIама кийчде деларaш вай воаш да, йоах. Даа хIама дикагIеи сихагIеи кийчдаро кхайкаль яь я. Цу гIулакха шишшанкомкха дешархо вIамагI а тохаш къаьст-къаьста группаш е лаьрхIад.

— Тхаккха хой хьона хIаьта д а хIама де? — хаьттар аз Эмильга.

— Хаи, даьра, сона-м, аьлар Эмиль. — ЙиIиг мичай со хьы! Кхалнохьа гIулакх ма дий из. Сона-м массайа а нанас ду даа хIама. Къаьметтел са даьна а хац новнал де.

Школе массане а, къаьстта ЙиIигаша, юнцар экскурси яр. Бригитаси Ганелораси кийчъе лаьрхIар шоколада пуддинг яр. Цох шоаш тохаргIола хIамаш юнцаш боахкар уж. ХIаьта Вольфганг а чIоагIа гIадраха хьувзар.

— Коартолий суп а безам ба тха, — аьлар цо. — Тхаккха оаш шичне фу кийчъе лаьрхIад?

Сан Эмилен ала хIама дацар.

Школера со цIавахача наьнас тика тIа шекари маьхаш эца вахийтар со.

Тика чу дукха нахалнах бар латташ. Цхьан кхалсаго оалаш хезар сона:

— Чкъаьрай консерваш йий шуга йоккхаш?

— Яц, — аьлар тика чу латтачо. — Бакъда, дуццаца кийчъаь кIай кхеш-м я. ЙIоакъе мара езаш даа хIама дика а хул-кх шоайх!

— Боккъал из Іа! — гIадъяхар кхалсаг. — Ши кхо ди даккха сай йиша йолча яха езаш яр со. ХIаьта са мар ше цхьаь цIагIа вус. Из чIоагIа дага воал-кх сона. ХIама кийчде вIалла нича хов цунна. Хьаяй сона хIаьта цу Іайха юнцача консервай кхо банка. ЙоахIйича доалаш дале, атта гIулакх ма даь ер-м!

Цу къамаьлага лерг дилла латташ волча сона цхьа уйла керта чу еср: экскурсе аза Эмилен яха езараш я хьона уж — кIай кхеш!

Сайта нанас аьнначa бесса чехка маьхаш шекари а ийца, чуяхха из нашага дIа а деина, ведда Эмиль волча вахар со.

— Эмиль, Эмиль, хьавел укхаза, — аьнна деладир аз боккъонца ас дIахаьчав аьллехьа. — Кхоана вай а кийчдергда, хьыча беранца яхье а даха, даа хIама! Цу тIа массарел хьалхагIа йисте а харгда вай!

Тика чу сайна хеза къамаьл а, цу тIа гIолла сайна дага деъав а дIалийцар аз Эмилага.

Из чIоагIа раьза хилар цу наьна.

— Консерваш ЙIоахьелга — из-м сиха дарг ма дий, — аьлар Эмила. — Вожаш шоай супаши, шоай хударашш кийчеш боаххашехьа а вай хIама дуаш даргIаргда!

Тхоай шийне ахча вIашагI а тоха, цхьа банка кIай кхеш ийцар оаха.

II.

ШоллагIча дийнахьа Іуйре школа хьалхашка гулделар тхо. Тха консервай банка Эмилa шийна тIоранга чу еллар, хIаьта аз сай тIормьга чу цхьа къаьна хьинг деллдар.

Босешка, хьунашка гIолла дийлар тхо, сакъердаш хилеш а доахаш. Тхаккха хи чу лийча а лийчар. Юххера а хьуна юкъе хоза бун йолаш цхьа хьетт а лаха, салаIа сайцар тхо. Цигтача кийчде лаьрхIар оаха даа хIама а.

Тха хьехархочо фрау Пфейфера, сахьатага а хьежа, команда елар:

— Кийчне — дIаделале!

Эмильа сон этара хьалха дIаюнва доладелар. Шера лаьрхIа тхоашта юстаро моттиг а лаха, кIоаг баьккхар оаха.

— Вожле, — аьлар сога Эмила, цигга хьун чу а ваха дахча дахьаргволa вайна. ХIаьта аз хьо юхавсаргIашохьа а банка хьаелларгья.

Хьун чу со ваьнна дукха ха яллехьа Эмиль тIехьахайкар сона:

— Яй, ер банка сона-м хьаеллалац. Мукх дий хьога? Са лар цIагIа дисад.

ЗIамига тиша мукхаш доаллар са киса. Из цуга дIа а кхесса, юхаведар со хьунагIа. Бакъда дукха гаьна-м валанзар со. «А, а хьа кургдий-хьогI дийдальнна мукхалг дIа» — аьхаш, оагIазвахача Эмила деттача цIогIо юхаверзавир со. Эмила лостадаь лаьттах тоха са мукх кагделар.

— Ай, хIана фу дергда вай? — аьнна дIахорзагIаьлар со. — Мичата хьелларгья вай банка?

— Волие, кIа берашка дий хьажая мукх, — аьлар Эмила, кхы башка сагота воаццашха.

Ведда Франц волча а вахa, аьлар аз цуга:

— Франц, Франц, хи хьай мукх дал сона, шин минут хьалатехьа аз юхадахь хьона.

Цхьа доккха аьохIа чус хьакховдалир Франца. Цу чусо конттрвай банка хьеллалрг ма йий аьнна дот доахилга а яцар.

Вокх берий йоагаш цIевааш а яр, кийчдеш даа хIамаш а дар. ХIаьта тха? Тха кхьаккха хIама яцар вIашттIехьдаьнна — е йийха цIи а яцар, е гундаь дахча а яцар е кхьметтел хьайийла консервай банка а яцар.

III.

Юха а хьунагIа вахар со тхоашта дахча да.

Юхахера, хала а атта а, хьалийвар аха цIи.

Цхьаьха фрау Пфейфер хьатIаера тхона. ХIама йаргадайта йаш яцар цунна! Эмиль банка тIа хайра. ХIаьта дIасихвеннача аз хий чу а доадаш кхаллар лаьнг.

— Фу кийчъе доала шо? — хаьттар фрау Пфейферa.

— О... — аьлар Эмила. — Из тха къайле я.

— Йистедовла хIаьта сихагIа, вож берааш кастта даргдолаш да.

Тха «къайлен» кхы дух тIа ца йоалаш дIаьхав из. Цу гIулакха вавза тхо а хилар-кх.

Шийна висашкара цхьа бокхa хьастам корабир Эмила. ГIадрахача Эмила аьлар:

— Укх хьастамца Іуйр доаккхаргда вай банках, тIаккха вай кхеш цу чу гIолла ЙоагIаргья.

— Мегаргда. Живарий, сухалбел. тIехьадусаш латт вай. — аьнна, кха улпача тхоай аьча дIатIаехар со. ХIаьта из-м хи-тIадам чу а боадэш, уллаш бар. — Эмиль, вай яй! — аьнна цIогIа а теха, цIера тIера хьабаккха дагахьа кулг техар аз чих. Мичара! Ши мо бIайха бар. ХьатIаведдача Эмила мIарга теха кхесса дIабахийтар из цIера тIера.

Юха а тхоай консервай банка тIадийрзар тхо. Аьрда кулга бе хьаста-ши аьттига бе цхьа боккха кхерен белла дIаттар Эмиль.

— ЮтIатоха, Эмиль! — аьнна, кхьча беранта дIаховаргхилар виц а деина, цIогIа тохар аз сайна моста: эгIазхавар цу гIулакха!

— Сабар, сабар, шортта! ВIаштIехьа вий хьо? Дерита гучадоалийтаргда Іа ер укх сагьато! — ахьш, шийна кIордадалица сога бант а бийта, ЮтIатехар Эмила хьастама тIа кхера. Ма во а техар-кх тохача хана! Укхан кулг доза а деш, хьастам йоархIашта юкъе дIа а бодаш, болх хилар цох. Тхаккха из лехаш лаьттар тоьала ха...

— Эмиль, хIама кургдий-хьогI укх вай леладечох? — аьнча кIезиг-дукха дIакъодалу аз тхьоарa дена сайна дагалаьттар.

— Хабар ма куцналахь дукха! — тIачовх сона Эмиль. — Хабар дукха эшаш вац со! Хьо ишттта сиха лехнерагIвалe, во йолаа хьо сона ухахара.

— Мегаьд, мегаьд, кхы хIама яацар аз-м.

Цу хана йиIигий оаз хоз сона. Белаш, ловзаш, гIадбаха ба уж. «Іа-а, ма чаме кургйолаш я-кх вай макаронаш!» — йоах Ингас, «Ай, вайга-м ах кила хилал макаронаш юхе а ма йосайний!» — дог гIоздьнна я Труда а.

— Эмиль, ва Эмиль, — ях аз шорттига. — Хоьций, хьона яьй? ЙиIиганашка ах кила макаронаш йисай. Эц вай царгара?

— Бакъахьа-м а яйнача: хIама кургдоаццачо тара да е вай леладер. — Эмиль ше а шекваьлгав хIайн.

Инган Трудан белалу:

— Тхо-м кац макаронаш йоккхаш. Оаха ишттта дIалургъя шоана укх-м.

— Баркал шоана! — йоах Эмила, цхьа дош доацашха. — Вай цIаьхха юхадахьхача, оаха юхалургъя шоана.

ЙиIигаш юха а елалу.

Тхоаш гIаддахаьта парна гуча далийта кIезига хеташ саббаре гIа а боаххаш мара кхгIац тхо юха.

Ка теха яй хьа а ийца хий да воза со, хIаьта Эмиль цIи тоае юхевус.

Со юхавеча йоккха цIи йагIэ воаллар Эмиль. Бакъда, ай кха аллa дукха ха даллехьа лаьгIаьла йолаелар цIи.

— Шаккхаьзилa дахча, Эмиль! — аьнна корзагIаьлар со. — ЦIи я ма йойталахь вай!

— Дахча кхатехнаш мара, кхы со фу деш вагIа мотт уккъзэ. — рьаза воаццачох жоп делар Эмила. — Сона-м хап укх кIера фу хиндaл хIанз, тхьоира-м нха йоагар ер.

Цу хана бIарг кийтар са тIе хий а йоацаш укхача тхоай кискача яьх. Яй баьсса бар. «ЁЬъ, ер фуд!» — аьнна, дагдаьнна тхо хьажача, цхоах Іург а даьнна уллар тха яй. Тхаккха хайра тхона хIи хIама яцан.

Иштта дIа-кха ухаш, цхьаккха хIама вIашттIехьа а ца доалаш, тхо велашехьа а къовсама ха йисте-ялар. Цхьан йоккхача гаьна кIал гулделар тхо деррига а. Массанета а тайп-тайпара мерза дараш дав: даьттана кийтъаь макаронаш, коартолий суп, кхерав чкъаьра, баьмдарий хача, пуддинг. Веррагаш а безаме Iохайшар хIама даа.

Алкха тхо дар-кх дуачов даькъе доалаш: тхога хIама яцар ма. Бакъда, из беранта дIахайта тхона яхь хетар. Цудухьа оаха лущао:

— Макаронаш а тоха, цхьа дика суп лаьр оаха, цхьабакъда из гои мерза йолаш ухала из хьаьлла сатохадаланзар тхога.

— Ай шо-м сейна дуэ! Шу-м боккъонна дола ловараш ма дий! — яхаш бегдоахар тхо бераша.

Цхьабакъда, кураче хабаро тха ведддалар эшадалар. Чаме хIама дуаш дагIача беранта бIаракьежача кхы а чIоагIагIа безам оттав тха хIама даа...

Трудан Ингеи шоай макаронаш юаш батIар. Тхона хьабаракьежа, шоайла цхьа-кха дош а аьнна, цIогIа техар цар:

— Малав меца висар? Хьанга еза макаронаш? Тхога шортта я. — Тха гIулакха саккхувчоэ тара бар уж.

— Езац тхона-м шун макаронаш, — аьлар Бригитас. — Тхо-м тхоай пуддинг а йаь ма доалеш доахи уххаза.

— ХIаьта тхо лаже кхаччалца дила а хиза, кхы а тоьаьла суп кле а йисай, — аьлар Вольфганга.

Шоашкен-шоашкен ер да, вож да, яхаш тайп-тайпарча даарий кIезаш йоах бераша. Сон Эмилги йист ца хулаш дагIа: тха ала хIама яц. Труда ай бахьаш хьатIайагIа тхо волча.

— Шукъараш иштта яр макаронаш? — хетт тхога цо. — Тхаьдраш-м чIоагIагIа мерза хиннаяр. Хьажал, чамбаккхал.

— Баркал шоана! — оал Эмила не вIалла меца воацача кеп кулг а лоестадаь. — Тхо-м даьад.

— Шоай лоIам ба-кх шун, — аьнна дIайолa Труда. Бакъда, яй, ше йицъелача сапка, тхона юхе Іоттайбу цо.

ХIама дика ма даьлле а бераш салаIа Іодийшар. Тхо шиъ мара ца сар вацар. Бакъда, наб ца йосагIаш-м тхо а яцар, хIама аьлча вIаьд-м тхол чIоагIагIа цхьаккха кIаьдвенна хургвацар. Тхо уралов гIадаьр-м макаронаш чуйола яй бар. Тхона хьалхашка латтар из.

— Яьй, берриган укхайсаб, — аьлар аз Эмилага. — Хала сага бIаргагургдац вай.

— Кхы фу вергде? — аьнна бартавера Эмиль. — ДIаяхоьса йиш мичай макаронаш. Маьхха ийбсса ма бий уж!

— Тхоай Іаткош тIоржешкара хьа а даьха, юна бертиъ санна, гIадийров тхо макаронашта.

— Даьра, чам болаш-м хиннай ораш-м, Эмиль!

[illegible]

Немцой меттаьра дийнзор Іаь. КОСТОЕВ.

КIирандийнахьа салеIа дIабохгIача хана. Летчик-космонавт Владимир КОМАРОВ сесагаца Валентинаьцеи йоIаца Ирина а цеи автобуса чу. АПН.

С. ОЗИЕВ.

Хозал, дикал

ЦIона мелла
КIай дале а
ЦIелах яйна
Бос лепе а —
Цунах алац
Сага хозал.
Шаьра хабар
Дуцар аьнь.
Наха товраш
Дора аьнна —
Цунах хилац
Сага дикал.
Кулгаш болх бь
Шоага дале,
Малхах цун бос
Баьгабале —
Из я хозагI
Йола хозал.
Наха хьоккхам
Луш из вале.
Халкъа пайда
Беш из хуле —
Из я дикагI
Йола дикал.

М.-С. ПЛИЕВ.

АЧАЛ-ДУКЪ

Хьа урхенех хьоазам хьаьна
Сеттаеш Іа гIийла юкъ,
МассагI лийнна наькъах
гиина
Даьшна къайсь
Ачал-дукъ.
Хвйла ворда йихьай
ахка
Цкъаза да а хIалак веш
Дукха яхаб бус хьо такха.
Іаьржа хотта кегабеш.
Зама хинай хьона тара,
Са дай баьхаб боацаш ниэ.
Іилма хиннадац цар кара,
Цу хьа керар яхха гаиз.
Эрсий мехка ала баьлча,
Нана лоамче оагайяр.
— Зама хувца! —
Баьчча аьлча,
Даьша герааш къоегадир.
Тахне бахьяя дукха лийтар,
Лаьтта мехкаш дIайха
цIий.
Цар мел техар меттахь
кхийтар,
Воча замах яхар вий.
Лоамче цIаьхха сийрда
яьлар.
Фетех доаккхаш Іаьржа
докъ
Ушал йокьош эшаш
даьлар.
Эргабаьнкха хозбеш мокх.
Аьшка буруш, хьона техар
Хеиа къайле,
Ачал-дукъ!..
Мехкдаьтта форд
тIабаьлар
Аз лаьцай хьа къаьна юкъ.
Чхаьне тедаш наькъаш
дехкар,
Дийра ялат лехкаш «вой».
Эзар бериат хьогар мехкар,
Дукъ, хIанз са киз,
хьона гой?

Редактора закъ. А. А. МЯКИЕВ.

ЛадувгIа

РАДИО: 6.30 — юрта боалахе болхлоитта передача (нохчий меттала); 6.45 — дийраш; 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор; 7.20 — ховмаш; 8.15 — «Сельхоз газета оагIонаш тIара; 8.25 — концерт; 8.45 — «Къона тIехье» яха передача (нохчий меттала): 16.05 — Эзвиков Бухьаудина «Туаьабалар» яха литературни передача (гIалгIай меттала): 16.25 — керда ховмаш (гIалгIай меттала); 16.40 — «Спортивни Нохч-ГIалгIайче» яха передача (эрсий меттала); 17.00 — «Сийлаль кхоъ шу» яха беседа (эрсий меттала); 17.15 — промышленноста болхлоитта передача (эрсий меттала); 17.30 — керда ховмаш (эрсий меттала); 17.45 — «Къонал» яха передача (нохчий меттала): 18.20 — керда ховмаш (нохчий меттала); 18.35 — нохч-гIалгIай яарий концерт.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — Дозала аралъарча политически гIулакхашта волча коментатора къамаьл; 18.40 — «Гомача кийгай новоселиство» яха беранта доле фильм; 19.50 — мультфильм; 20.10 — кердача программа чхоу шу; 20.35 — «Оаха парти даьхьала къар» яха музыкально-литературни композиция; 21.10 — «Форд массе яьдеча моттигашка бода» яха керта боахама болхлоитта фильм. 21.35 — «Лоамнйна лоама да аьна» яха художественни фильм.

Саид ЧАХКИЕВ.

Ма атта я ваьча лаьтта

Аз дуьнаргдац шоана
товма,
Аз дувцаргда дег чу
латтар:
Ма хоза да лакха лоамаш!
Ма атта я ваьча лаьтта!
Цонаш хьоккхаш, шовда
молаш,
Массахана лел со ара:
Са бIаргаш дац
дузаргдолаш
Шун хозленах, форд мо
мара.
Са ваь лоамаш хIара
денаэ
Гуш ца хилче, бац аз
кхоачам.
Вежарий санна
хьалнийсденна
Латт уж, латт уж бIарг
ма кхоачча.
Тоабенна латт бешар
боалаш
Фо модэ мо да кхоь бетта.
Ма хоза да лакха лоамаш!
Ма атта я ваьча лаьтта!

□ □

ПОЭТА СИЙНА

Боккхача безамца дездир Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша сийлахь-воккха эрсий поэт М. Ю. Лермонтов ваь 150 шу дуза ди.

Цу дезача дийна летаь торжествени собрани хилар сийлахь-воккхача поэта цIерахча республиканси драматически театре. Поэта сийна яьча торжествени собрание гулбелар обществени организацей, предприятей, республика лакхехьарча дешара заведеней викалаш. Торжествени собрани хьайийхар КПСС горкома секретара И. Латышева. М. Ю. Лермонтова вахарахи творчествахи доклад йир Нохч-ГIалгIайчен писателий Союза правлене председателя Ахматова Раисе.

Цул тIехьагIо театра коллективо гойтар М. Ю. Лермонтова «Маскарад» яха драма.

БАГАХБУВЦАМА ЛАКЪАРГБОАЦА ХЬАСТ

ЗАМАЙ УЦИГ

Шоане ваха а вахаш, гIала е йолаш дала теха майра саг хиннав Замой Уциг. Цу хана аьнна улаш бахаш хинноб нах. ХIаьта Хьулен, ВаьлгIанех, ТIаьршен доагаде дахча а хинна дац.

Аьхке, аьнна а, ца аьнна а, вахача сага Уцига цIагIа ше вахьача аьккан тIам цIендари Іодилла дезаш хиннад. ХIаьта хIара шира мижьа тIара 2 гар лахча Іодилла дезаш а хиннад.

Цу хана ТIаьрше а вахаш хиннав цхьаьккха Уциг. ХIаьта цун воI маьре йодача дийнахьа, хьоалчагIа а даь, йоI маьре яхийтай ТIаьршерча Уцига. Товал ха аьнначa гIолла, ТIаьршера Уциг вахa хинна Шоане. Юрта хьаьчача Замой Уциг вайнав цунна.

— Сабарда, со ЮтIаккхача воалл хьона — аьннад ТIаьршерча Уциго.

ХIаьта цигтача вIаши шалташ а йийтто, цигтача дIаваьннав уж шаккхе а. Цу дийнахьа дерз йоал тенга дIадаьннад гIалгIай мехкара.

чагIа 3 ка а боалабеш цхьа саг хиннав воагIаш.

Хьа ара а ваьнна, — фу саг ва хьо, аьннад Замой Уцига.

— Кхоана ТIаьршерча Уцига воI маьре йодача хьоалчагIа ийца вода со — аьннад вокхо.

— Хье хьалкхаьчача хьайгара хьоалчагIа Шоанерча Замой Уцига дIадаьккхар арга Іа, хIаьта хьайгара хьоалчагIа дийя, хьай йоI маьре яхийта, — йоахар арга Іа ТIаьршерча Уцигага.

Иштта шийга дIааьлча, — Ваьхьув ва, аьнна, шийгара хьоал-

(ОльгитIе, БУРУЖЕВ Юсупа дуцаш дIаяздаьр Або МАЛЬСАГОВ).

МАЬКАРА НУСКАЛ

МоцагIа вIоашаш еш цхьа дан воIи хиннав. ВоI кхийча цунна саг а йоалаяь, шоаш ковкъа баха баьлча, тIаха тоор а ца йоалабоайа, никъ а ца лоацбойя дIахо баха могаргдац сона, — аьннад хоа.

Даьра сога-м ма яц хьона яла тоор а, е хьа никъ лоацбе йиш а — воIо а оалаш, дуккхаза а юха цIенгахьа бераш хиннаб дан воIи. Цар леладер хайнад воIа доаладаьча нускала. ХIаьта цу гIулакхах уйла яьча цо шийна марага аьннад: «Шоаш арадаьнна дIадолхаш воккха саг кIаьдвелча — хулчешка вIож дуьларгда Іа — ше я хьона воккхача сага

йоа тоор; бе йолла гIадж а кхоадаергья Іа, хоза хабар а дувцаш — цар лоацбергба хьона воккхача сага никъ».

Шийга нускало аьл - аьннар даьа воIо, хIаьта иштта гаьна а кхаьча, цхьан вIаьхийча саго 60 бежанах гIала йотта эттаб дан воIи. ГIала етта бовла боахкаш цхьан дийнахьа шоаш боабе гIертилга хезад воккхача сага. ХIаьта цу дийнахьа деиз гIада гоамк еттай яхар. ГIала гоама хиннига хайна тохавеннав аьле. Гоама хинна гIала нийсъеш цIарацIура а да шоай цIагIа,

хIаьта из да 40 усти 5 сага вийййта вооа аьннад воккхача саго. Из дехкар кхоачашдаьд. Уж нах дIа а кхаьча, цар гоама хинна йола гIала нийсъеш дола цIарацIура дийтача, шийн марен маьрдаьнен аьлано вIашагIбелла бола тийлабола гучабаьннаб сесага. Шоай нах хьа а бийха, бахьараш сонца а байта, царех цаI юхаваьхийтав — ер да хьона харцаьнна вола саг нийсъеш дола цIарацIура — арга Іа, аьлаьга, аьнна.

ДIоаздаьр Або МАЛЬСАГОВ.

Борис ЕГОРОВ запитошка. Моттиг хьаораьнй! АПН.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIена фронтовикий урам, 13. Телефонаш: редактора — 2-37-01; бехктаьнна секретара — 2-48-48; промышленностя, партийни, эконоими отделаш — 2-25-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 13. Телефоны: зам. редактора — 2-37-01; ответственного секретаря — 2-48-48; отделов партийной жизни, промышленности, сельского хозяйства и писем — 2-25-72.

«Грозненский рабочий» издательствон типографи. Республикански.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий». Проспект Революции.

С00000. Заказ № 1012.